

جغرافیا و روابط انسانی، زمستان ۱۴۰۴، دوره ۸، شماره ۴، صص ۸۹۷-۸۶۶

چالش های مدیریت کارآمد مخاطرات طبیعی:

مورد مطالعه زلزله کوهبنان در سال ۱۳۹۶

علیرضا صنعت خواه

استادیار و عضو گروه جامعه شناسی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران

asanatkah@yahoo.com

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۲۹

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۷/۲۹

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۶/۲۲

چکیده

هدف و زمینه: زلزله یکی از وحشتناک ترین مخاطرات طبیعی است که هر ساله جان هزاران نفر از افراد را در کره زمین می گیرد. از بروز زلزله نمی توان جلوگیری نمود، اما می توان میزان تلفات و خسارات آن را کاهش داد. یکی از مهمترین عوامل در کاهش خطر زلزله وجود آمادگی قبلی جامعه برای برخورد با پدیده زلزله می باشد به همین علت هدف اصلی تحقیق مطالعه درک معنایی و تفسیر پرسنل، کارمندان و مسئولین مدیریت بحران شهرستان کوهبنان در خصوص مدیریت بحران زلزله و عوامل تاثیرگذار بر آن براساس تجربیات زلزله سال ۱۳۹۶ کوهبنان است.

روش ها: پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و به لحاظ روش، توصیفی و از نظر نوع مطالعه از نوع تحقیقات کیفی مبتنی بر روش داده بنیاد است. جامعه آماری شامل کلیه پرسنل، کارکنان و مسئولین مدیریت بحران شهرستان کوهبنان می باشد. روش نمونه گیری هدفمند در دسترس می باشد. مشارکت کنندگان در پژوهش را ۲۲ نفر از این پرسنل تشکیل داده اند. از مصاحبه نیمه ساختار یافته به عنوان ابزار گرد آوری داده ها استفاده شده است. برای رسیدن به معیار قابلیت اعتماد از سه روش: کنترل یا اعتباریابی توسط اعضا، مقایسه های تحلیلی و استفاده از تکنیک ممیزی بهره گرفته شده است. داده ها بر طبق رویه مبتنی بر نظریه زمینه ای در سه مرحله کد گذاری باز، انتخابی و گزینشی (محوری) تجزیه و تحلیل شده اند.

یافته ها: براساس یافته های به دست آمده عواملی از جمله: شناسایی منطقه، آموزش و شرح وظایف، هماهنگی فرماندهی، تجارب پیشینی مدیریت بحران به عنوان شرایط سبب ساز، کارکرد رسانه ای، وضعیت امداد و کمک رسانی به عنوان شرایط مداخله گر، استفاده از افراد صاحب نفوذ سیاسی به عنوان استراتژی ها، وسعت منطقه و حجم اطلاعات، ارسال سریع اقلام امدادی، هماهنگی و اطلاعات، تاب آوری و امید اجتماعی و بازرسی و نظارت به عنوان شرایط زمینه ای و نقاط قوت و ضعف مدیریت بحران به عنوان پیامدها معرفی شده است.

نتیجه گیری: مدیریت بحران زلزله تحت عوامل و شرایط مختلفی به مطلوبیت می رسد که یکی از مهمترین آنها ارزیابی برنامه ها و استفاده از تجارب حوادث پیشین است.

واژگان کلیدی: زلزله، مدیریت بحران، اورژانس، امدادرسانی، تشکل های مردمی

مقدمه

ما در محیطی زندگی می‌کنیم که با عدم اطمینان زیاد، خطر و آشفتگی ناشی از یک سری رویدادهای نامطلوب به وجود آمده است که معمولا با عنوان بحران یا بلایای طبیعی شناخته می‌شود. این وقایع غیر منتظره در مقیاس کوچک یا بزرگ، تاثیر گسترده و عمیقی روی افراد، سازمان‌ها، جوامع و جامعه بزرگ‌تر دارند (موسوی و همکاران، ۱۳۹۹: ۵۳). سال‌های اخیر شاهد تغییر در علل، فراوانی (تکرار)، ماهیت و پیامد این وقایع نامطلوب بوده‌ایم که چالش‌های جدیدی را تحمیل کرده است. بحران رخدادی غیر مترقبه است که به طور طبیعی یا توسط بشر، زندگی روزمره و عادی بشر را دستخوش تحول جدی می‌کند (شیرزاد، ۱۳۹۹: ۶۵).

امروزه بحث شناسایی، مهار و پیشگیری از تلفات و خسارات جانی و اقتصادی ناشی از حوادث طبیعی و انسان‌ساز که به بحران منجر می‌شوند، مورد توجه خاص محافل علمی تحقیقاتی و مسئولان کشورهاست، چراکه با بروز یک حادثه، مقدار بسیار زیادی از سرمایه‌های کشور (انسانی و مالی) از بین می‌رود. قرار گرفتن ایران در بین ۱۰ کشور حادثه‌خیز دنیا، وقوع ۳۰ مورد از ۴۱ حادثه طبیعی شناخته شده جهان در ایران و همچنین اختصاص داشتن حدود ۶ درصد از تلفات انسانی ناشی از وقوع بلایای طبیعی جهان به ایران در مقایسه با سهم یک درصدی آن از جمعیت کره زمین قابل تامل است. در این میان زلزله به عنوان یکی از مهمترین ناملایمات طبیعی زمین، همواره در مدت زمان کوتاهی، خسارات غیر قابل جبرانی را به بیکره‌ی سکونتگاه‌های بشری وارد ساخته است. امروزه با وجود پیشرفت‌های تکنولوژیکی و افزایش دانش و توانایی انسان در کنترل بلایای طبیعی، شهرها هنوز هم با خطر زلزله مواجه هستند و از این منظر آسیب‌پذیرند. ایران بر روی کمربند زلزله خیز آلپ - هیمالیا قرار دارد و به عنوان یکی از بخش‌های جوان و در حال کوه‌زایی به شمار می‌رود، جزو کشورهای زلزله‌خیز است. زلزله شمال خراسان (۱۳۰۸)، زلزله سلماس (۱۳۰۹)، زلزله بوئین‌زهرا (۱۳۴۲)، زلزله طبس (۱۳۵۷)، زلزله شمال قائن (۱۳۵۸)، زلزله رودبار و منجیل (۱۳۶۹)، زلزله بم (۱۳۸۲)، زلزله کرمانشاه (۱۳۹۶)، زلزله کوهبنان (۱۳۹۶) اشاره به این مطلب دارد که طی هشتاد سال اخیر بخش قابل توجهی از کشورمان خسارات و تلفات سنگینی را متحمل شده است. طبق آماره‌های رسمی ۶/۷ درصد زلزله‌های مخرب جهان به ایران اختصاص دارد (حسین‌زاده و همکاران، ۱۴۰۰: ۶۸). که رتبه ششم در بین کشورهای آسیب‌پذیر جهان و رتبه چهارم در آسیا را داراست. شهرها به عنوان یک مکان تجمع برای جمعیت انسانی از وقوع این مخاطرات طبیعی مستثنی نمی‌باشند. به طور کلی شهرها به علت تراکم بالای ساختمان‌ها، زیرساخت‌ها و جمعیت انسانی در مقابل مخاطرات آسیب‌پذیر می‌

باشند. با همه ی این تفاسیر، بهترین راه برای جلوگیری از حوادث، جلوگیری از وقوع آن است. با این حال حوادثی نظیر زلزله را نمی توان پیش بینی کرد، از این رو مناسب ترین اقدام در این راستا، جلوگیری از بروز بحران پس از حادثه است. بسیاری از شهرها برای چنین شرایط اضطراری فاقد برنامه ریزی مناسب و آمادگی لازم می باشند که خسارت زیاد و مرگ و میر بالا در طول این حوادث احتمالی امری اجتناب ناپذیر است.

با توجه به مطالب بیان شده، ضروریست که ازمیان تمام راهکارهای جلوگیری از بروز چنین حوادثی و کاهش خسارات جانی و مالی، مدیریت صحیح بحران انتخاب شود. سه شاخص شناسایی، تحلیل و ارزیابی از شاخص های مهم مدیریت بحران محسوب می شوند.

استان کرمان یکی از زلزله خیزترین مناطق ایران است که در سال های گذشته زلزله های مخربی از جمله زلزله بم را تجربه کرده است. در سال ۱۳۹۶ چندین بار منطقه کوهبنان در استان کرمان تحت تاثیر زمین لرزه واقع شده است.

با توجه نوآوری پژوهش در زمینه مدیریت بحران زلزله، می توان گفت یکی از مهمترین موضوعات مرتبط با پدیده مدیریت بحران زلزله در ایران که مستلزم مطالعه و واکاوی است و در پژوهش های پیشین چندان مورد توجه قرار نگرفته است، کشف درک معنایی و تفسیر اعضا و پرسنل ستاد مدیریت بحران شهرستان کوهبنان در خصوص مدیریت بحران زلزله در سال ۱۳۹۶ و عوامل موثر بر آن در این منطقه و همچنین چگونگی معنابخشی آنها به این پدیده به منظور ارائه توصیفی دقیق و عمیق از این درک و تفسیر است. در همین راستا پژوهش حاضر با مدنظر قرار دادن اعضا و پرسنل ستاد مدیریت بحران شهرستان کوهبنان به عنوان کنشگران اصلی عرصه این پدیده و تمرکز بر مسایل اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی به عنوان واقعیتهای که توسط آنها ساخت و ساز می شود به دنبال این بوده است که با استفاده از رویکرد تفسیری و واکاوی نظام معنایی مشارکت کنندگان در پژوهش را از طریق کنکاش در تجربه درونی آنها عوامل اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی موثر بر پدیده مدیریت بحران زلزله کوهبنان را کشف نماید. و از این طریق تحلیل و تفسیر جامعی از آن در بستر مورد مطالعه ارائه دهد.

در خصوص محدوده مطالعه منطقه کوهبنان قسمتی از ضلع شمال غربی بزرگ ناودیس منطقه کرمان را تشکیل می دهد که از نظر نوع رسوبات و نحوه چین خوردگیها بسیار متنوع است، بطوری که از قدیمی ترین رسوبات تا جدیدترین آنها در مقاطع متعددی که در جهات مختلف از بزرگ ناودیس مذکور تشکیل شده قابل رؤیت است، ولی به علت فعالیتهای تکنونیک و گسل خوردگیهای فراوان، در هم ریختگی طبقات طورریست که تشخیص این

لایه و طبقه بندی‌های زمین به سهولت امکان پذیر نیست. گسل کوهبنان جزء هفت گسل فعال ایران طی هزاران سال اخیر بوده است که نقش مهمی در زلزله خیزی منطقه دارد. با توجه به نقش مدیریت بحران برای کاهش خسارات جانی و مالی در هنگام وقوع زلزله در این تحقیق سعی داریم به بررسی مدیریت بحران در زمان زلزله سال ۹۶ پردازیم تا با برنامه ریزی بهتر و جامع تری خطرات ناشی از زلزله را کاهش دهیم.

هدف اصلی این مطالعه کیفی کشف نظام معنایی اعضا و پرسنل ستاد مدیریت بحران شهرستان کوهبنان در خصوص پدیده مدیریت بحران زلزله و عوامل موثر بر آن در زلزله کوهبنان در سال ۱۳۹۶ با اتخاذ رویکرد تفسیری و نگاه از درون به منظور ارائه الگوی پارادایمی داده بنیاد زمینه های اجتماعی-اقتصادی و فرهنگی موثر بر پدیده مدیریت بحران می باشد. به عبارت دقیق تر نظریه قائم به ذات مربوط به این پدیده در بستر مورد مطالعه است.

اهداف فرعی

۱. شناسایی نقاط قوت و ضعف مدیریت بحران در زلزله ۵/۲ ریشتری کوهبنان آذر ماه ۱۳۹۶ براساس درک معنایی و تفسیر کارشناسان و مسئولین استان کرمان بویژه شهرستان کوهبنان
۲. بررسی و مطالعه فرصتها و تهدیدهای ایجاد شده مدیریت بحران شهرستان کوهبنان در هنگام وقوع زلزله سال ۹۶ براساس براساس درک معنایی و تفسیر کارشناسان و مسئولین استان کرمان بویژه شهرستان کوهبنان
۳. بررسی و شناسایی راهبردها و راهکارهای مناسب جهت بهبود مدیریت بحران در شهرستان کوهبنان براساس درک معنایی و تفسیر کارشناسان و مسئولین استان کرمان بویژه شهرستان کوهبنان
۴. بررسی و شناسایی عوامل سبب ساز یا علی، مداخله گر و زمینه ای موثر بر مدیریت کارآمد بحران در زلزله ۵/۲ ریشتری کوهبنان آذر ماه ۱۳۹۶ براساس درک معنایی و تفسیر کارشناسان و مسئولین استان کرمان بویژه شهرستان کوهبنان

پیشینه تحقیق

حسین زاده و همکاران (۱۴۰۰) به توسعه مدل پویای مدیریت بحران زلزله در تهران نشان می دهد که آموزش پیش از وقوع بحران علی رغم هزینه اولیه کمتر آن نسبت به سایر راه کارهای مدیریت بحران، تاثیر بسزایی

¹ Emic

² Substantive

در کاهش بحران پس از وقوع زلزله خواهد داشت. والی زاده و پروری (۱۴۰۰) به، در ارائه یک مدل مدیریت بحران برای طراحی ابنیه به ترتیب عوامل برتری: دسترسی به اطلاعات فضاهای ساختمان برای یافتن سریع محلهای حادثه دیده تر، مطالعه و غیب یابی کوچکترین جزئیات آسیب های سازه ای، گردش دقیق و هوشمند در ساختمان به منظور پیدا کردن افراد آسیب دیده، طراحی سقف های هوشمند متحرک (جمع شونده) و ساخت سریع ساختمان (از طراحی تا بهره برداری) به هنگام بحرانهایی مانند زلزله اهمیت دارد. **حیدری ساربان و همکارانش (۱۳۹۵):**

(۷۰-۵۱) در بررسی تاثیرات الگوهای سه گانه ی اسکان مجدد روستاهای آسیب دیده از زلزله شهرستان ورزقان نتیجه گرفتند که میزان سرمایه اجتماعی در الگوی بازسازی بیشتر از الگوهای دیگر است. نظم فر و عشقی (۱۳۹۵):

(۴۳۷-۴۶۰) در ارزیابی آسیب پذیری شبکه معابر شهری در برابر زلزله با رویکرد مدیریت بحران به این نتیجه رسیده اند که آسیب پذیری شبکه های معابر در شهر تبریز بیشتر از حد متوسط، و عمدتاً زیاد و خیلی زیاد است. و آسیب پذیری تنها در شبکه معابر در محلات اسکان غیررسمی بیشتر به چشم می خورد. جلیلیان و همکاران (۱۳۹۹) در شناسایی شاخص های مدرسه کارآمد پس از زلزله در سرپل ذهاب پس از مستندسازی مصاحبه ها، چهار شاخص اصلی شامل «دانش آموزان»، «معلم و کادر مدرسه»، «ساختار و امکانات مدرسه» و «محیط و خانواده» استخراج شدند. نتایج حاصل از این پژوهش می تواند محتوایی کامل از اقدامات پیشگیرانه را در رابطه با بحران زلزله به آموزش و پرورش ارائه دهد تا آن سازمان بتواند پروتکل هایی را برای مواقع بحران تهیه و به مدارس کشور ارائه دهد. سلیمی و همکاران (۱۳۹۹) در مطالعه تجربه زیسته زنان سرپل ذهاب در به این نتیجه رسید که زنان شرایط بسیار سختی را سپری می کنند. بی هویتی و عدم انطباق آنان با وضعیت پس از زلزله، سوءاستفاده های جنسی، اقدام به خودکشی، پایین آمدن سن اقدام به خودکشی، فویبای زلزله و پسازلزله، تغییر ناگهانی سبک زندگی، فقدان آرامش، فقدان امکانات و توان مالی، وضعیت دشوار و نابسامانی کمی و کیفی مدارس، افزایش نزاع در خانواده، افزایش طلاق، افزایش خشونت سبب بروز نابسامانی اجتماعی، روانی و فرهنگی در این شهر شده است. نتایج تحقیق لی، فینگ و همکاران (۲۰۲۰) در بررسی رابطه بین انگیزه و قصد مشارکت شهروندان در برنامه ریزی شهری، در ووهان، چین، حامی تأثیرات مثبت «جامعه مدنی» «منافع شخصی» «نفوذ اجتماعی» و تأثیر منفی «محدودیت ها» بر قصد مشارکت در برنامه ریزی شهری در این شهر است. ویسنی کاشی (۲۰۲۰) در تحقیق خود با عنوان شکل گیری جامعه کثرت گرا و تأثیر آن بر تغییرات آب و هوایی به این نتیجه می رسد که روش های موثرتری برای فعال

³ Li, W.,

⁴ Wiśniewski

سازی و آموزش جامعه در مبارزه با تغییرات آب و هوایی مورد نیاز است. بنیستانوا و همکاران (۲۰۱۴) در پژوهش خود با عنوان آماده سازی داده ها برای مدل سازی لجستیک مدیریت بحران در حوادث طبیعی، به لزوم گردآوری اطلاعات حوادث گذشته به منظور بهره گیری در مدیریت کارآمد بحران تاکید دارد. جاسینوفسکی (۲۰۱۱) در پژوهش خود با عنوان پشتیبانی تصمیم برای مدیریت بحران حوادث طبیعی، بر لزوم پیشگیری بهینه در مدیریت این حوادث تاکید دارد و تاکید نتایج براین نکته است که پیشگیری در مدیریت کارآمد بحران ها نقش کلیدی دارد.

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و به لحاظ روش، از نوع تحقیقات کیفی است. در این پژوهش از روش کیفی و استراتژی داده بنیاد استفاده شده است. رویکرد داده بنیاد یا همان نظریه زمینه ای مورد استفاده در این پژوهش سیستماتیک یا نظاممند است. در این رویکرد پژوهشگر به صورت نظاممند به دنبال توسعه نظریه ای است که به تبیین فرایند، کنش و تعامل در موضوع مورد مطالعه خود پردازد. (به عبارت دیگر، در این رویکرد پژوهشگر معانی موجود در داده ها را کشف و طی مراحل کدگذاری معانی کشف شده را در ظرف های مقوله ای تا حدی از قبل مشخص می ریزد و مدل پارادایمی و در سطوح بالاتر نظریه محدود به واقعیت خاص را ارائه می دهد (حیدری و همکاران، ۱۳۹۸).

جامعه آماری این تحقیق را کلیه اعضا و پرسنل ستاد مدیریت بحران شهرستان کوهبنان تشکیل می دهند. از آنجا که رویکرد حاکم بر پژوهش حاضر، کیفی و روش نظریه زمینه ای است، نمونه گیری به صورت هدفمند در دسترس است. تعداد نمونه ۲۲ نفر می باشد که به اشباع نظری دسترسی پیدا شده است. مصاحبه با مصاحبه شوندهاگان تا زمانی که اشباع نظری به دست آید، دنبال می شود. منظور از اشباع نظری، نقطه ای در جریان شکل گیری مقوله است که تحلیل منجر به یافتن ویژگی جدید، ابعاد تازه یا روابط جدید نمی شود (اشتراوس و کوربین، ۱۳۹۱ به نقل از رفعتی اصل، کاظمی پور، شفیع، ۱۳۹۹: ۵۵۵). در تحقیق تلاش شده است تا از طریق عمل نظام مند پژوهش، معانی موجود در داده ها، کشف و طی مراحل کدگذاری معانی کشف شده را در ظرف های مقوله ای تا حدی از

⁵ Blistanova

⁶ Jasionowski

قبل مشخص ریخته و مدل پارادایمی و در سطوح بالاتر نظریه محدود به واقعیت خاص (حیدری و همکاران، ۱۳۹۸: ۱-۳۵) ارائه شود.

در این پژوهش معمولاً از سه روش مشاهده، مصاحبه و استفاده از اسناد و مدارک برای گردآوری داده‌ها در پژوهش کیفی استفاده شده است. اطلاعات و داده‌های لازم در پژوهش پیش رو، با تکنیک مصاحبه آزاد و عمیق و مصاحبه‌های نیمه ساختارمند به دست آمد. گردآوری داده‌ها، از مصاحبه عمیق و نیمه ساختار یافته استفاده شده است. معمولاً محقق مصاحبه‌هایی در حدود ۱ الی ۲ ساعت در میدان تحقیق انجام داد. راهنمای سؤالات مصاحبه به فراخور شرایط و فرایند مصاحبه گاهی کم یا زیاد شدند و در صورت نیاز از مشارکت‌کننده سؤالات بیشتری پرسیده می‌شد. همکاری مشارکت‌کنندگان در مصاحبه، آزادانه و با کسب رضایتشان انجام شد و در ابتدای مصاحبه، تمامی حقوق به مشارکت‌کنندگان توضیح داده شده و راجع به اهداف پژوهش، علت ضبط جلسه مصاحبه، محرمانه ماندن اطلاعات و هویت آن‌ها توضیحات لازم ارائه شد. جریان پژوهش به نحوی پیش رفت که در مصاحبه نفر هجدهم به اشباع نظری دسترسی پیدا شد اما برای اطمینان هرچه بیشتر از پدید نیامدن مقوله جدید مصاحبه‌ها تا مصاحبه نفر بیست و دوم پیش رفت.

در تحقیق پیش رو برای رسیدن به معیار پایایی، از دو تکنیک به منظور سنجش اعتبار تحقیق به قرار زیر استفاده شده است:

۱. کنترل یا اعتباریابی از سوی مشارکت‌کنندگان تحقیق: در این روش از افراد مشارکت‌کننده خواسته شد تا یافته‌های کلی را بررسی و قضاوت کرده و در مورد درستی آن نظر دهند. همچنین محقق برای بررسی صحت و سقم اطلاعات به دست آمده، مجدداً پس از پایان تحقیق به میدان رفت تا مجدداً اطلاعات به دست آمده را با افراد در میان گذارد. بعد از ارائه نتایج پژوهش، بیشتر افراد با نتایج تحقیق موافق بودند.

۲. استفاده از تکنیک ممیزی: در این زمینه، چند متخصص (دو نفر دکتری مدیریت و یک نفر دکتری جامعه‌شناسی) بر مراحل مختلف کدگذاری، مفهوم‌سازی و استخراج مقولات نظارت داشتند. از طرف دیگر در این تحقیق تلاش شده است تا با توصیف کامل زمینه، پیش‌فرضها و شرایط پژوهش و ارائه جزئیات کامل در مورد نکات اساسی آن، موجب افزایش قابلیت انتقال شود تا برای کسانی که می‌خواهند یافته‌های تحقیق را به زمینه متفاوتی انتقال دهند، این امکان به‌وجود آید و پژوهشگران دیگر بتوانند در مورد معقول بودن این انتقال قضاوت نمایند. توجه به این نکته

که کدگذاری مهم ترین روش و ابزار تجزیه و تحلیل داده ها در نظریه زمینه ای است، در پژوهش، فرایند کدگذاری با استفاده از روش کدگذاری باز، محوری و گزینشی صورت پذیرفته است.

یافته های تحقیق

با توجه به ماهیت روش کیفی تحقیق و در نظر گرفتن این نکته که کدگذاری مهمترین روش و ابزار تجزیه و تحلیل داده ها در نظریه زمینه ای است، در پژوهش، فرایند کدگذاری با استفاده از روش کدگذاری باز در وهله اول آغاز می شود. این مرحله که اولین قدم از تجزیه و تحلیل نظری به سمت اکتشاف مقولات و ویژگی های آنان است با استفاده از در نظر گرفتن واحد کدگذاری جمله به جمله به انجام رسیده است که طی آن به توصیفی از داده ها دست رسی پیدا شده است. با ظاهر شدن مفاهیم حاصل از کدگذاری خط به خط داده های پژوهش، نوبت به کدگذاری محوری می رسد که با استفاده از آن مفاهیم به دست آمده در جریان کدگذاری باز، به زیرمقوله های مربوط به داده ها پیوند داده شدند و در ادامه زیر مقولات به مقولات عمده مرتبط شدند. در ادامه فرایند کدگذاری محوری مقولات کلی به دست آمده در جریان کدگذاری باز در قالب چارچوب مدل پارادایمی تنظیم شدند که این مدل به شرایط علی، مداخله گر، زمینه ها، استراتژی ها و پیامدی (تقویت کننده و تضعیف کننده) مدیریت بحران در زلزله ۵/۲ ریشتری کوهبنان می پردازد.

در نهایت در مرحله کدگذاری انتخابی، مقوله هسته انتخاب شد و با استفاده از تکنیک داستان پردازی به طور منظم با سایر مقوله ها پیوند داده شد (شرح خط داستان در جمع بندی و نتیجه گیری) در این قسمت تمامی مقولات پیرامون یک مقوله هسته یکپارچه شدند و مقولاتی که نیاز به تشریح بیشتری داشتند با در نظر گرفتن نقش آن مقوله در خط داستان با جزئیات بیشتری شرح داده شدند. با انجام کدگذاری باز در حین جمع آوری داده ها ۳۱ مقوله عمده به دست آمدند. با انجام کدگذاری محوری زیر مقوله ها به یکدیگر و همچنین به مقوله های عمده ربط یافتند و نوع مقوله ها از حیث علی، فرایندی و پیامدی مشخص شدند. مشخصات شرکت کنندگان در پژوهش به شرح زیر است:

جدول ۱: مشخصات مشارکت کنندگان در پژوهش

سن	جنسیت	تحصیلات	وضعیت تاهل	سابقه شغلی	سمت
37	مرد	کارشناسی ارشد	متاهل	۱۵ سال	نجاتگر کارمند
۲۷	مرد	کارشناسی	مجرد	۱۰ سال	ارزیاب محل حادثه
۳۹	زن	کارشناسی ارشد	متاهل	۱۶ سال	فرهنگی
۴۰	مرد	کارشناسی ارشد	متاهل	۲۰ سال	مسئول قرارگاه عملیاتی راور
۴۵	مرد	کارشناسی ارشد	متاهل	۱۹ سال	معاون امداد و نجات استان

خزانه دار و معاون هلال احمر	۲۵ سال	متاهل	کارشناسی	مرد	۴۹	6
نجاتگر	۸ سال	مجرد	کارشناسی	مرد	۳۶	7
مدیر بیمارستان	۱۹ سال	متاهل	کارشناسی ارشد	مرد	۳۸	8
کارمند	۱۲ سال	متاهل	کارشناسی ارشد	زن	۳۸	9
کارشناس جست و جو نجات	۱۱ سال	متاهل	کارشناسی ارشد	مرد	۳۵	10
کادر درمان	۱۶ سال	متاهل	کارشناسی	زن	39	11
کارشناس امداد و نجات	۱۰ سال	متاهل	کارشناسی	مرد	۴۰	12
کارشناس امداد	۷ سال	متاهل	کارشناسی ارشد	مرد	۳۴	13
مدیر بازرسی	۲۸ سال	متاهل	کارشناسی ارشد	مرد	۴۸	14
مسئول امداد	۸ سال	مجرد	کارشناسی ارشد	مرد	۳۸	15
کارشناس بنیاد مسکن	۶ سال	متاهل	کارشناسی ارشد	مرد	۳۴	16
ارزیاب محلی خسارت،	۱۳ سال	متاهل	کارشناسی	مرد	۳۱	17
معاون هلال احمر	۲۵ سال	متاهل	کارشناسی	مرد	۴۵	18
افسر نیروی انتظامی	۱۹ سال	متاهل	کارشناسی ارشد	مرد	۳۷	19
درجه دار نیروی انتظامی	۱۲ سال	متاهل	کارشناسی	مرد	۳۹	20
معاون شعبه	۲۶ سال	متاهل	کارشناسی ارشد	زن	۵۰	۲۱
کارمند شهرداری	۱۵ سال	متاهل	کارشناسی ارشد	مرد	۴۰	۲۲

شرایط علی یا سبب ساز:

شرایط سبب ساز معمولاً آن دسته از رویدادها و وقایع اند که بر پدیده ها اثر می گذارند (استراوس و کوربین، ۱۳۹۳: ۱۵۲ به نقل از اکبری و صفری، ۱۳۹۷: ۱۱۷) در پژوهش حاضر شرایط سبب ساز عواملی هستند که بر مدیریت بحران در در زلزله ۵/۲ ریشتری کوهبنان موثر می باشد. یکی از مهمترین شرایط سبب ساز بر مدیریت بحران در بستر مورد مطالعه، شناسایی منطقه است که با زیرمقولاتی از جمله: شناخت کافی از منطقه و فاصله محل تا مرکز مدیریت بحران مشخص شده است.

جدول ۲: شرایط سبب ساز- مفاهیم، مقوله های فرعی و اصلی

مفاهیم	مقوله فرعی	مقوله اصلی
<p>بومی بودن اعضا کارگروه /طریقه اطلاع رسانی به اعضا و محل از پیش تعیین شده جهت حضور اعضا/بومی بودن مسئولین منطقه/ آشنا بودن به شرایط بحرانی و جدیت در امر امداد رسانی</p> <p>فاصله مرکز تا حادثه./شناسائی دقیق محل حادثه- بعد مسافت تا محل حادثه -زمان اعلام حادثه</p>	شناخت کافی از منطقه	شناسایی منطقه
	فاصله محل تا مرکز مدیریت بحران	
<p>آموزش نیروهای امدادی / آموزش و پیگیری در خصوص انجام عملی امداد و نجات/ آموزش کافی و انگیزه های مدیریتی/ آموزش قبلی آمادگی سازمانی و شخصی</p> <p>آموزش به عموم مردم در خصوص چگونگی مواجهه با حادثه/سطح آموزش همگانی/ شناسایی مکان های ایمن و نا ایمن در منطقه آموزش و فرهنگ سازی مردم در این خصوص</p> <p>وجود سازمان مدیریت بحران و تعریف وظایف از سوی ان سازمان /انجام دادن شرح وظایف و دستورالعمل ها/ تقسیم کار و عدم موازی کاری</p>	آموزش نیروهای امدادی	آموزش و شرح وظایف
	آموزش همگانی	
	تعریف و شرح وظایف	
<p>برگزاری جلسات متعدد و تعیین چارت عملیاتی با انجام سناریوهای مختلف از قبل وجود مرکز پاسخ به عملیات در بحران ها / تجربه و قدرت کفیبوجود مرکزیت پاسخگویی و عملیات در بحران ها</p> <p>هماهنگی فرماندگی عملیات توسط کارگروه امداد و نجات/ جلسه های متعدد ستاد بحران و همکاری ارگان های امدادی عملیاتی/ پیدا کردن نقشه عملیاتی بر روی کاغذ/ مدیریت منسجم بحران شهرستان/مانع زدایی برنامه های اجرایی</p>	رهبری و هماهنگی بین اعضای ستاد	هماهنگی فرماندهی
	هماهنگی عملیاتی	
<p>انجام مانور های مداوم از قبل/ تشکیل جلسات مداوم/آموزش تقسیم کار و وظایف در زمان بحران/ انجام وظایف محوله طبق چارت در مواجهه با زلزله/ تمرین مانورها</p> <p>تجربه قبلی و حضور افراد با تجربه در حوادث گذشته/مطالعه تجارب حوادث پیشین/مطالعه برنامه های امدادی و نواقص قبلی /استفاده از افراد آگاه و با تجربه در زمینه بحران و امداد رسانی/ جدی گرفتن امداد رسانی</p> <p>شرایط منطقه و در نظر گرفتن فضاهاى خالی مناسب در چندین نقطه شهر جهت اسکان در زمان بحران /وجود تعداد زیاد چادر/ داشتن برنامه قبلی آماده سازی قبلی زمین ... /اسکان در چادرهای نزدیک خانه های مردم به منظور حفظ اسباب از سرقت/انتخاب صحیح محل اردوگاه/ اسکان اضطراری بنا به خواست مردم در کنار منازل آسیب دیده</p>	مانورهای قبلی	تجارب پیشینی مدیریت بحران
	استفاده از تجارب قبلی	
	تجربه اسکان	

تعامل با تشکل های مردم نهاد	هماهنگی با تشکل ها	رایزنی و ارتباط تشکل های مردم نهاد و جلسه با این گروه ها جهت تشریح اقدامات محوله و اقدامات موازی کاری و درخواست لوازم مورد نیاز در منطقه / فراهم کردن زمینه های لازم برای فعالیت های اجتماعی ارتباط متقابل بین ذی نفعان و مسئولان / استفاده از توان تشکل های مردم نهاد در سرعت بخشیدن به امداد رسانی /
	جلب اعتماد	جلب اعتماد مسئولین و گروه های مردم نهاد و سازمان های مردم نهاد / جلب اعتماد مردم نسبت به نیروهای امدادی / جلب توجه اعتماد به هلال احمر / بالابردن ظرفیت کمک رسانی از طریق اعتماد سازی / اعتماد به جمعیت هلال احمر
	مدیریت کمک رسانی تشکل ها	هماهنگی و برنامه ریزی صحیح در استفاده از توان تشکل های مردمی / دوستی و مودت با گروه های مردمی / همکاری و تعامل دوسویه با تشکل های مردمی / احترام به نیروهای مردمی و تشکل های مردم نهاد / هماهنگی صحیح بین تشکل ها و دولت

از نظر مشارکت کننده شماره ۱، "بومی بودن اعضا کارگروه امداد و نجات و مسئول مدیریت بحران به دلیل توانایی که در شناسایی منطقه آسیب دیده از زلزله دارند در فرایند مدیریت بحران بسیار اهمیت دارد". مشارکت کننده شماره ۳ می گوید: "مسئولین بومی می توانند از طریق اطلاع رسانی به اعضا و محل از پیش تعیین شده جهت حضور اعضا کمک بسیاری به مدیریت داشته باشند".

یکی دیگر از شرایط سبب ساز آموزش و شرح وظایف است که با زیرمقولاتی از جمله: آموزش نیروهای امدادی، آموزش همگانی و تعریف و شرح وظایف مشخص می شود. مشارکت کننده شماره ۵ می گوید: "آموزش پیشینی (قبل از حادثه) نیروهای امدادی" مشارکت کننده شماره ۱۲: "آموزش و پیگیری در خصوص انجام عملی امداد و نجات" را بسیار مهم تلقی می کند. مشارکت کننده شماره ۱۴ "آموزش کافی و انگیزه های مدیریتی" را در این زمینه مهم می دانند.

یکی دیگر از شرایط سبب ساز موثر بر مدیریت بحران، هماهنگی فرماندهی است که با زیرمقولاتی از جمله: "رهبری و هماهنگی بین اعضای ستاد" و "هماهنگی عملیاتی" مشخص می شود. مشارکت کننده شماره ۱ "برگزاری جلسات متعدد و تعیین چارت عملیاتی با انجام سناریوهای مختلف از قبل" را در این زمینه مهم قلمداد می کند و مشارکت کننده شماره ۱۱ "وجود مرکز پاسخ به عملیات در بحران ها"، مشارکت کننده شماره ۲۰ "تجربه و قدرت کافوی وجود مرکزیت پاسخگویی و عملیات در بحران ها" را داری اهمیت می داند.

استفاده بهینه از تجربیات پیشین (بحران های قبلی) یکی دیگر از شرایط سبب ساز توسط مشارکت کنندگان در تحقیق مشخص شده است که با زیر مقولاتی از جمله: مانورهای قبلی، استفاده از تجارب قبلی و تجربه اسکان

مشخص می شود. از نظر مشارکت کننده شماره ۱۰ "انجام مانور های مداوم از قبل" مشارکت کننده شماره ۹ "تشکیل جلسات مداوم" بسیار اهمیت دارد. مشارکت کننده شماره ۱۱ می گوید "آموزش تقسیم کار و وظایف در زمان بحران بسیار اهمیت دارد."

تعامل با تشکل های مردم نهاد یکی دیگر از شرایط سبب ساز مورد اشاره مشارکت کنندگان است که با زیرمقولاتی از جمله: هماهنگی با تشکل ها، جلب اعتماد، مدیریت کمک رسانی تشکل ها مشخص می شود. از نظر مشارکت کننده شماره ۳ "ارتباط گروه های مردمی و مسئولین مدیریت بحران منطقه دارای اهمیت فراوانی است" مشارکت کننده شماره ۴ "رایزنی و ارتباط با گروه های مردم نهاد و جلسه با این گروه ها جهت تشریح اقدامات محوله و جلوگیری از اقدامات موازی کاری و درخواست لوازم مورد نیاز در منطقه" دارای اهمیت فراوانی است. و مشارکت کننده شماره ۱۶، ۱۲، ۱۵، ۱۴، ۱۹ و ۱۱ به "هماهنگی صحیح بین تشکل های مردم نهاد و دولت" در مدیریت بهینه بحران های طبیعی اشاره داشته اند.

شرایط زمینه ای:

شرایط زمینه ای مجموعه خاصی از شرایطی اند که در یک زمان و مکان خاص جمع می آیند تا مجموعه اوضاع و احوال یا مسائلی را به وجود آورند که اشخاص با عمل/تعامل های خود به آن ها پاسخ می دهند (استراوس و کوربین، ۱۳۹۳: ۱۵۲ به نقل از اکبری و صفری، ۱۳۹۷: ۱۱۷) مجموعه ای از عوامل در قالب شرایط زمینه ای بر مدیریت بحران در زلزله ۲/۵ ریشتری کوهبنان، موثر می باشد. یکی از مهمترین شرایط زمینه ای مورد اشاره مشارکت کنندگان در تحقیق وسعت منطقه و حجم اطلاعات مربوط به آن است که با زیرمقولاتی از جمله: وسعت منطقه و حجم اطلاعات از منطقه مشخص شده است.

جدول ۳: شرایط زمینه ای - مفاهیم، مقوله های فرعی و اصلی

مفاهیم	مقوله فرعی	مقوله اصلی
وسعت کم منطقه - وجود موانع طبیعی و شناسایی آن از قبیل کوهها/تپه ها/مناطق نا ایمن/مناطق صعب العبور/مناطق تخریب شده و غیرقابل ورود آسیب ندیدن زیرساخت ها در اثر زلزله/شرایط وقوع حادثه/ عدم دسترسی به روستاهای دور افتاده ، از جمله راههای نامناسب ، نبود بستر مناسب ارتباطی	وسعت منطقه	وسعت منطقه و حجم اطلاعات
راه های ارتباطی مناسب گرفتن اطلاعات دقیق از معتمدین و شوراها و دهیاران در خصوص وضعیت حادثه و افراد متاثر از آن/استفاده از اطلاعات نیروهای مردم نهاد/اطلاع گرفتن از نخبگان منطقه/مسئولین/نمایندگان منطقه	حجم اطلاعات از منطقه	
وجود تجهیزات و ماشین آلات مناسب با امکانات به روز/تعیین چارت عملیاتی عوامل دخیل در حادثه بر اساس سطح حادثه./ وجود بلدوزر، تراکتور، ماشین های سنگین و سبک مورد نیاز	تجهیزات و ماشین آلات	

ارسال سریع اقلام امدادی	ارسال سریع اقلام امدادی	ارسال سریع اقلام امدادی از جمله چادر _ بسته های غذایی پتو والور...../بخاری/پتو/لباس مورد نیاز/خوراک و پوشاک و...
هماهنگی و اطلاعات	هماهنگی در اعزام نیروهای امدادی	هماهنگی به موقع و اعزام سریع نیروها به منطقه/سرعت ورود داوطلبان امداد رسان/نیروهای امدادی/تشکل های امداد رسانی/
	اطلاع رسانی	قطع نشدن ارتباط تلفنی و ارتباطات بیسیم برد بلند/استفاده از تلفن ماهواره ای/پیش بینی های لازم در خصوص قطع ارتباطات/ارتباط نیروهای عملیاتی با یکدیگر
تاب آوری و امید اجتماعی	تاب آوری	زندگی در شرایط نامناسب/ سابقه وقوع زلزله و تکرار آن در زمان های مختلف/ وضعیت مالی و معیشت مردم قبل و بعد از زلزله/ آسیب های روحی/ خسارت قابل تحمل و کمک رسانی ارگان های امدادی
	احساس مسئولیت و نوع دوستی	احساس مسئولیت و احساس انسان دوستانه و همبستگی/احساس نوع دوستی و از خودگذشتگی/ تمایل به خدمات رسانی به همشهریان
	امید بخشی به زندگی	در اختیار قرار دادن روانشناس جهت خانواده های متاثر از حادثه - وجود تیم های حمایت روانی هلال احمر و وزارت بهداشت در منطقه و امید به خانواده ها تیم های بهداشتی جهت کنترل آب منطقه
بازرسی و نظارت	بازرسی برنامه ها	حضور تیمهای بازرسی پس از برگزاری مانورهای امداد و نجات و جلسه ارزیابی مانور با حضور کلیه اعضای کارگروه امداد و نجات
	نظارت مالی	تزریق بودجه به کارگروه های امداد و نجات - آموزش نیروهای امدادی /نظارت بر مسایل مالی و اقلام کمک رسانی/نظارت مالی

از نظر مشارکت کننده شماره ۱ " حجم وسعت منطقه در امداد رسانی بسیار اهمیت دارد، مناطق گسترده با چالش های زیادی امداد رسانی را مواجه می سازد و بل عکس حجم کم منطقه می تواند امداد رسانی بهتری را صورت بندی کند" مشارکت کننده شماره ۷ " وجود موانع طبیعی و شناسایی آن از قبیل کوه ها/تپه ها/مناطق نا ایمن/مناطق صعب العبور/مناطق تخریب شده و غیر قابل ورود" را از جمله زمینه هایی می داند که بر مدیریت بحران تاثیر گذارند.

ارسال سریع اقلام امدادی که با زیرمقولاتی از جمله: تجهیزات و ماشین آلات، ارسال سریع اقلام امدادی مشخص می شود یکی دیگر از عوامل زمینه ای تاثیر گذار بر مدیریت بحران است. مشارکت کننده شماره ۲۲ " وجود تجهیزات و ماشین آلات مناسب با امکانات به روز را در مدیریت بحران دارای اهمیت می داند. مشارکت کننده شماره ۱۹ " تعیین چارت عملیاتی عوامل دخیل در حادثه بر اساس سطح حادثه. "، مشارکت کننده شماره ۷ " وجود بلدوزر، تراکتور، ماشین های سنگین و سبک مورد نیاز" را در زمینه امداد رسانی دارای اهمیت و افری می داند.

هماهنگی و اطلاعات یکی دیگر از شرایط زمینه ای موثر بر مدیریت بحران است که با زیرمقولاتی از جمله: هماهنگی در اعزام نیروهای امدادی اطلاع رسانی مشخص شده است. از نظر مشارکت کننده شماره ۱۸ "هماهنگی به موقع و اعزام سریع نیروها به منطقه اهمیت زیادی در مدیریت بحران دارد. پس از وقوع زلزله باید سریعاً تیم مدیریت بحران به منطقه اعزام و براساس آموزش های پیشینی که دیده اند وارد عمل شوند"

تاب آوری و امید اجتماعی یکی دیگر از زمینه های موثر بر مدیریت بحران در زلزله محسوب می شود که با زیرمقولاتی از جمله: تاب آوری احساس مسئولیت و نوع دوستی و امید بخشی به زندگی معرفی شده است. از نظر مشارکت کننده شماره ۶ " زندگی در شرایط نامناسب می تواند تاب آوری را در مردم افزایش دهد."

بازرسی و نظارت که با زیرمقولاتی از جمله: بازرسی برنامه ها، نظارت مالی مشخص می شود، یکی دیگر از شرایط زمینه ای است. نظارت مالی از نظر مشارکت کنندگان شماره ۵، ۱۳، ۲۲، ۱۹، ۱۸، ۱۷، ۱۴، ۱ بسیار اهمیت دارد. ایشان معتقدند از یک سو " تزریق بودجه به کارگروه های امداد و نجات " دارای اهمیت است و از طرف دیگر " /نظارت بر مسایل مالی و اقلام کمک رسانی/نظارت مالی " بسیار اهمیت دارد.

شرایط مداخله گر:

اشاره دارد به شرایطی که تعاملات را تسهیل یا محدود می کند و از سوی دیگر می تواند شرایط سبب ساز را تخفیف یا تغییر دهد. (حیدری و همکاران، ۱۳۹۸: ۱-۳۵) مجموعه شرایط زیر به عنوان عوامل مداخله گر بر مدیریت بحران در زلزله ۲/۵ ریشتری کوهبنان تاثیر گذارند. از نظر مشارکت کنندگان در پژوهش یکی از مهمترین شرایط مداخله گر "کارکرد رسانه ای" است که با زیرمقولاتی از جمله: بیان دغدغه ها، درخواست مایحتاج منطقه و شفاف سازی مطرح شده است.

جدول: شرایط مداخله گر- مفاهیم، مقوله های فرعی و اصلی

مفاهیم	مقوله فرعی	مقوله اصلی
کارکرد رسانه ای	بیان دغدغه ها	گزارش و مصاحبه با مردم ، مسئولین مربوطه و بیان دغدغه افراد متاثر از حادثه رابطه صمیمانه اعضای ستاد بحران با اصحاب رسانه
	درخواست مایحتاج منطقه	درخواست مایحتاج مورد نیاز در منطقه / گویایی رسانه در انجام خدمت/ جلب اعتماد مردمی نسبت به کمک رسانی/ اعلام اقلام مورد نیاز به مردم و حمایت های مردمی/ اطلاع رسانی صحیح در خصوص اقلام مورد نیاز
	شفاف سازی	شفاف سازی در خصوص زلزله / کارشناسان بی طرف در واحد رسانه/ لزوم وجود صداقت ، در انعکاس اخبار و گزارشات لحظه ای به مردم / انعکاس اخبار صادقانه / دامن زدن به شایعات از طریق رسانه های ملی

وضعیت امداد و کمک رسانی	وضعیت مسیر امداد	آسیب ندیدن محورهای مواصلاتی/حجم آسیب به راه های ارتباطی برای کمک رسانی/وسعت تخریب های وارده/شدت تخریب/شدت کشته شدگان/تعداد کشته ها و مجروحین/ بد مسیر بودن،خاکی و خراب بودن مسیر، کوهستانی بودن منطقه
	وضعیت مرکز امداد رسانی	ازدحام مردم در مراکز خدماتی/شلوغی مراکز برای امداد/اذحام بی رویه در مراکز/وضعیت کنترل ازدحام در مناطق
کیفیت مدیریت امداد و نجات	دانش مدیریتی	تعیین تکلیف واحد چارت عملیاتی و تعیین محل انجام وظیفه در محل کار/ مدیریت قوی در راس جمعیت هلال احمر و سازمان های بحران -ورشته تحصیلی مرتبط با حوادث برای مدیران جمعیت کشور/مدیریت قوی -ورشته تحصیلی مرتبط با حوادث برای مدیران جمعیت کشور/توجه بودن روسای سازمانی و افراد موثر و دارای نقش مثبت
	تقسیم وظایف و نظارت	تقسیم وظایف بین سازمانی / حضور به موقع برخی ارگان ها/ نظارت مقام های بالادستی و سیستم پاداش و تنبیه/ استفاده از نیروهای متخصص و دلسوزی/ استفاده از نیروی انسانی مناسب و ورزیده.

از نظر مشارکت کنندگان شماره ۱۷، ۱۴، ۱۲، ۶، ۹ شفاف سازی در رسانه ملی در زمینه مدیریت بحران نقش حایز اهمیتی دارد. از نظر مشارکت کننده شماره ۱۷ " شفاف سازی در خصوص زلزله " مشارکت کننده شماره ۱۴ " وجود کارشناسان بی طرف در واحد رسانه " و " لزوم وجود صداقت در انعکاس اخبار و گزارشات لحظه ای به مردم " دارای اهمیت فراوانی است.

وضعیت امداد و کمک رسانی که با زیرمقولاتی از جمله: وضعیت مسیر امداد و وضعیت مرکز امداد رسانی مشخص می شود به عنوان یکی دیگر از شرایط مداخله گر در پژوهش تعریف شده است. از نظر مشارکت کننده شماره ۳ " وضعیت آسیب به محورهای مهم تردد در زمینه امداد رسانی اهمیت بسزایی دارد " مشارکت کننده شماره ۱۲ " وسعت تخریب های وارده و شدت تخریب " مشارکت کننده شماره ۱۹ " شدت کشته شدگان و مجروحین " بسیار اهمیت دارد.

کیفیت مدیریت امداد و نجات که با زیرمقولاتی از جمله: دانش مدیریتی و تقسیم وظایف و نظارت مشخص می شود یکی دیگر از شرایط مداخله گر است که بر مدیریت بحران در مناطق زلزله زده تاثیرگذار است. از نظر مشارکت کنندگان شماره ۱۵، ۱۴، ۱۸، ۹، ۵، ۱ تقسیم وظایف در ستاد بحران و نظارت بر تقسیم وظایف اهمیت بسیاری در مدیریت بحران دارد.

راهبردها(عمل-تعامل ها)

راهبردها یا عمل - تعامل ها، کنش های با منظور عمدی اند که برای حل یک مساله صورت می گیرند و با صورت گرفتن آن ها پدیده شکل می گیرد. شایان ذکر است که راهبردها به آنچه فرد در درون خود می گوید و می کند نیز

اطلاق می شود. (حیدری و همکاران، ۱۳۹۸: ۱-۳۵) یکی از مهم ترین راهبردها یا عمل-تعامل ها در ارتباط با مدیریت بحران در زلزله ۲/۵ ریشتری کوهبنان، راهبرد نفوذ سیاسی است. که با زیرمقولاتی از جمله: پشتیبانی و حمایت، نظارت بر توزیع، نظارت بر تقاضا و استفاده از رسانه ها می باشد. از نظر مشارکت کننده شماره ۱ "سیاسیون به عنوان پشتیبان و حامی و نظارت گر می توانند نقش مهمی در مدیریت بحران برعهده گیرند. نمایندگان مجلس و دیگر مسئولین با ارائه گزارشات جامع به مسئولین بالادستی می توانند اقدام مورد نیاز برای مردم آسیب دیده را مطالبه کرده و با نظارت خویش برحسب اجرای توزیع بیفزایند" مشارکت کننده شماره ۱۱ می گوید "مسئولین و سیاسیون (نمایندگان مجلس) می توانند با پیگیری در جهت ارسال امکانات و تجهیزات بیشتر به منطقه نقش مهمی داشته باشند" مشارکت کننده شماره ۳ معتقد است "همفکری و همکاری با نیروهای امداد و کمک رسانی یکی از وظایف مهم سیاسیون است" مشارکت کننده شماره ۱۴ می گوید "رفع کمبودات لازم با رایزنی پیگیری نمایندگان مجلس قابل رفع است"

جدول: راهبرد ها (عمل-تعاملها)- مفاهیم، مقوله های فرعی و اصلی

مفاهیم	مقوله فرعی	مقوله اصلی
سیاسیون به عنوان پشتیبان و حامی و نظارت گر/ پیگیری در جهت ارسال امکانات و تجهیزات بیشتر به منطقه /همفکری و همکاری با نیروهای امداد و کمک رسانی/ رفع کمبودات لازم با رایزنی پیگیری نمایندگان مجلس	پشتیبانی و حمایت	راهبرد نفوذ سیاسی
نظارت بر توزیع کمک رسانی/اقدام ارسالی/توزیع اقدام ارسالی/توضیح عادلانه/جلوگیری از توزیع بی رویه/بازرسی و نظارت بر توزیع	نظارت بر توزیع	
نظارت بر تقاضای اقدام/مدیریت تقاضای اقدام و مایحتاج آسیب دیدگان/برآورد خسارت ها و استفاده از توان دولت/بازرسی و نظارت بر چگونگی تقاضا	نظارت بر تقاضا	
برپایی مصاحبه های تلویزیونی توسط مسئولین/نمایندگان مجلس/تشریح مسایل در رسانه ها توسط ایشان/	استفاده از رسانه ها	
دادن قوت قلب به مصدومین و اینکه دولت حامی آنها است /استفاده از روان شناسان و مددکاران اجتماعی/استفاده از مشاوران روان شناس	حمایت های روحی و روانی	راهبرد کاهش آسیب های اجتماعی
در اختیار قرار دادن پوشاک و لوازم ضروری اولیه زندگی و لوازم تحریر به خانوار ها /در اختیار قرار دادن پوشاک و لوازم ضروری اولیه زندگی و لوازم تحریر به خانوار ها	حمایت از توزیع	
اعتماد سازی در زمینه خدمت بودن دولت و ارگان های امدادی/اعتماد سازی در خصوص تیم های امداد و نجات/اعتماد سازی در توزیع عادلانه	اعتماد سازی	

راهبرد استفاده از توان رسانه ای	جلوگیری از شایعه	تشکیل کارگروه‌های جهت پیگیری شایعات در منطقه / برگزاری جلسات با معتمدین و شوراهای جهت جلوگیری از شایعه و نفوذ افراد سودجو/ جلوگیری از نشر دروغ و امارهای دروغین/ عدم انتشار شفاف اقدامات انجام شده در رسانه های اجتماعی با مخاطب بالا/ اخبار کذب و شایعه پراکنی
	آموزش و فرهنگ سازی در رسانه	فضای مجازی و شفاف سازی با ارایه گزارشات و مستندات به مردم / جلسات متعدد با اصحاب رسانه و افراد ذی نفوذ و ارتباط آنها با همدیگر / شبکه های مجازی خبر رسانی به موقه و امداد رسانی با سرعت مناسب/ خبر رسانی دقیق و به موقع در منطقه و امداد رسانی منظم / آموزش سواد رسانه ای و مدیریت رسانه
راهبرد استفاده از توان آموزشی	آموزش مقابله با زلزله	آموزش به افراد در خصوص نحوه پناهگیری در مقابل زلزله و عدم فرار / فرهنگ سازی از طریق رسانه و آموزش های مختلف
	آموزش مقابله با شایعه	آموزش و فرهنگ سازی مردم و گروههای مذهبی در خصوص شایعه/ و راهکارهای مقابله با آن فرهنگ سازی و هوشیاری مردم در مدارس / مساجد در خصوص شایعات بعد از زلزله.
راهبرد تقویت زیرساخت	تقویت با حضور مسئولین	حضور رئیس ستاد بحران و مسئولین در منطقه در خصوص تعیین میزان خسارات/ ارتباط موثر روابط عمومی های اعضای ستاد بایکدیگر /
	ایمن سازی و تقویت	ایمن سازی ساختمان ها / لزوم تقویت زیر ساختهای ارتباطی بر این بحران/ مقاوم سازی خانه ها /
	شناسایی مکان های ایمن	در نظر گرفتن مکان های ایمن جهت برپایی اسکان اضطراری (از قبیل سوله های ورزشی، مساجد) / اختصاص مانورهایی در خصوص کمک به مصدومین و مجروحین

راهبرد کاهش آسیب های اجتماعی که با زیرمقولاتی از جمله: حمایت های روحی و روانی، حمایت از توزیع، اعتماد سازی معرفی می شود یکی دیگر از راهبردهای مهمی است که باید در مدیریت بحران زلزله مورد توجه قرار گیرد. از نظر مشارکت کنندگان شماره ۱۷، ۲۱، ۱۸، ۱۴، ۱۹، ۵، ۹، ۲۲ و ۲۲ حمایت روحی و روانی از آسیب دیدگان یکی از مهمترین راهبردهایی است که در زلزله مورد توجه بوده است.

راهبرد رسانه ای یکی دیگر از راهبردهای مهم به کار گرفته شده در زلزله کوهبنان است. که با زیرمقولاتی از جمله: جلوگیری از شایعه، آموزش و فرهنگ سازی در رسانه است. مشارکت کننده شماره ۱۱، ۹، ۴ " عدم انتشار شفاف اقدامات انجام شده در رسانه های اجتماعی با مخاطب بالا" مقابله رسانه ای اخبار کذب و شایعه پراکنی " نقش

مهمی در این راهبرد دارد. از سوی دیگر از نظر مشارکت کننده شماره ۲۱ " فضای مجازی و شفاف سازی با ارایه گزارشات و مستندات به مردم می تواند نقش مهمی در این خصوص داشته باشد. یکی دیگر از راهبرد های مورد نظر مشارکت کنندگان در تحقیق راهبرد تقویت زیرساخت است. که با زیرمقولاتی از جمله: تقویت با حضور مسئولین، ایمن سازی و تقویت و شناسایی مکان های ایمن مشخص می شود. مشارکت کننده شماره ۸ می گوید در نظر گرفتن مکان های ایمن جهت برپایی اسکان اضطراری) از قبیل سوله های ورزشی، مساجد) از قبل از زلزله باید صورت پذیرد تا پس از وقوع حادثه پیش بینی همه چیز صورت گرفته باشد.

پیامد ها:

هرجا انجام یا عدم انجام عمل-تعامل معینی در پاسخ به امر یا مساله ای یا به منظور اداره یا حفظ موقعیتی از سوی فرد یا افرادی انتخاب شود. پیامدهای پدیده می آید. پیامد ها در پژوهش به دو دسته (تضعیف کننده و تقویت کننده) تقسیم می شوند (دو جدول زیر). یکی پیامد های تقویت کننده و دیگری پیامدهای تضعیف کننده مدیریت بحران در زلزله ۲/۵ ریشتری کوهنجان گزارش شده است.

مقوله اطلاع رسانی که با زیرمقولاتی از جمله: اطلاعات ناکافی امدادی، سیستم اطلاعاتی-ارتباطی و تاخیر در امداد رسانی مشخص می شود دارای نقاط ضعفی است که از نظر مشارکت کننده شماره ۹ "عدم اطلاعات جامع و دقیق در خصوص افراد سکونت یافته در منطقه یکی از مسایلی است که امداد رسانی را با چالش های عمده ای مواجه کرده بود." از نظر مشارکت کننده شماره ۱۹ " نداشتن اطلاعات کافی از منطقه و ضعف بودن سیستم ارتباطات یکی از مسایل مهم در زلزله بوده است. زمانی که ارتباطات قطع می شود باید از سیستم ماهواره ای استفاده کرد"

جدول ۲: مقولات و زیرمقولات به دست آمده در خصوص پیامدی (تضعیف کننده)

مفاهیم	مقوله فرعی	مقوله اصلی
عدم اطلاعات جامع و دقیق در خصوص افراد سکونت یافته در منطقه / نداشتن اطلاعات کافی از منطقه / ضعف بودن سیستم ارتباطات ضعیف بودن سیستم ارتباطات رادیویی در جمعیت هلال احمر، مشکل در برقراری ارتباط در ساعات اولیه حادثه / عدم حضور رئیس مدیریت بحران در ابتدای حادثه / تاخیر در امداد رسانی به دلیل فاصله محل حادثه با مرکز استان / سردرگمی عوامل بومی، امداد رسانی	اطلاعات ناکافی امدادی	اطلاع رسانی
	سیستم اطلاعاتی-ارتباطی	
	تاخیر در امداد رسانی	
توزیع نامنظم امداد در زلزله / دخالت عوامل غیر از سازمان امداد در توزیع اقلام امدادی / توزیع موردی اقلامی توسط خیرین که باعث موازی کاری و عدم نارضایتی	توزیع نامتوازن	وضعیت توزیع و کمک رسانی

		مردم و بالا بردن سطح توقع آنها بیشتر در مبحث توزیع اقلام بوده و ناهماهنگی بین NGO های ظاهری که می خواهند از امکانات سایرین به نفع خود استفاده ببرند
	کمبود امکانات امدادی	کمبود امکانات و تجهیزات/کمبود امکانات رفاهی برای زلزله زدگان،کمبود پوشاک و اقلام خوراکی/کمبود چادر
ناماهنگی های سازمانی	شرح وظایف	عدم اطلاع برخی سازمان های امدادی از شرح وظایف/ تداخل در اجرای وظایف در برخی سازمان ها از جمله صدا و سیما/ تعریف نشدن سیستم Nims مابین عوامل بحران
	عدم هماهنگی	عدم هماهنگی عالی بین ارگانهای دخیل در حوادث/ عدم هماهنگی اعضا _ تداخل عملکردی/ حجم بالای تقاضای امداد رسانی / عدم تجربه کافی در نیرو های امداد رسان
	ضعف عملکردی	عملکرد ضعیف شهرداری/به دنبال سهم خواهی و گرفتن تجهیزات برای خود و پرسنل سازمان بودن
ناامیدی و احساس ترس	ناامیدی از آینده	ترس از عدم بهبود جبران آسیب های بوجود آمده/ عدم سرپناه مناسب با توجه به سرد شدن هوا (کانکس و غیره) ترس از دست دادن مسکن و عدم تحویل منازل مسکونی ساخته شده در موقع مقرر توسط ارگانهای مربوطه - عدم اطمینان و اعتماد مردم به وعده های مسئولین
	مسایل روحی-روانی	کاهش عزت نفس مردم متأثر از حادثه/ از دست دادن خانواده و اموال و مشکلات روحی و روانی/ روحیه ضعیف و نا امید نسبت به آینده/ استرس شدید وارد شده به مردم و اضطراب شدید و عدم اطلاع از حال عزیزان /بیماری های روحی /ترس از زلزله ها با ریشتر قویتر - ترس از تخریب شدید تر/ ترس و استرس های پس از زلزله/مشکلات افزایش مشکلات روحی/ روحی و روانی برای آسیب دیدگان
	درگیری های فیزیکی	بروز درگیری های فیزیکی بین افراد در هنگام تقسیم اقلام امدادی و حیاتی، آمار/ نبود امنیت /تاریکی قطع برق در بعضی از مناطق/شب هراسی،
	مسایل اجتماعی	گرایش به اعتیاد/ اعتیاد و افسردگی/ دزدی تجاوز مشکلات اجتماعی/ سرقت /فقر . دزدی/ احتمال بروز آسیب های اجتماعی بالا/ ترس از سرقت منازل توسط سارقان/ترس امنیتی/ترس از ایمنی و مقاومت ساختمان های به جا مانده
برپایی اردوگاه اسکان اضطراری	عدم استقبال از اردوگاه	عدم مراجعه بعضی خانواده ها به اردوگاه به دلیل ترس از سرقت اموال و گوسفندان/ عدم پیش بینی قبلی مکان مناسب استقرار مردم در موقع زلزله/باتوجه به وضعیت زمین و داشتن ساختمان ویلایی بیشتر در حیاط منازل و کوچه و خیابان ساکن شده و از اردوگاه استقبال نشد

	عدم شناسایی و رصد دقیق	عدم امنیت منازل فرو ریخته و یا تخریب شده و سرقت اموال مردم یکی دیگر از عوامل عدم استقبال از اردوگاه است/ وجود پس لرزه و زلزله های مدام/ سوء استفاده برخی افراد در گرفتن چادر عدم شناسایی و رصد دقیق جهت افراد سکونت داده شده در منطقه
آموزش و کنترل شایعه	ضعف در کنترل شایعات	شایع پراکنی/عدم کارکرد مناسب در قالب ستاد بحران/ضعف در اطلاع رسانی به موقع/عدم برخورد جدی با افرادی که اخبار کذب ارائه می کنند/ (عکس های زلزله های دیگر را با عناوین زلزله کوهبنان منتشر می نمودند)/ضعف در خصوص جلوگیری از پخش شایعات
	آموزش ناکافی	عدم ارائه مطلوب آموزش های مختلفی در مکان های نظیر مدارس،مساجد،مکان های نظامی با وجود زلزله خیز بودن منطقه/ضعف در آموزش همگانی مردم /عدم کفایت آگاهی اولیه مردم برای رویارویی با زلزله / عدم آموزش مناسب و کافی
عملکرد ستاد بحران	قبل از زلزله	عدم زیرساختهای سیستم های ارتباطی در حد مناسب/بوجود نیابردن زیر ساخت مناسب جهت عملیات امداد و نجات/نقاط ضعف عدم نظارت بر ساخت و ساز -/داشتن حس رقابت و موازی کاری / مصادره کار به نفع سازمان خود / اشتراک ضعیف اطلاعات اولیه /عدم اشتراک اطلاعات از سوی خانه های بهداشت با وجود داشتن اطلاعات دقیق/ عدم انتشار اطلاعات توسط برخی از ارگانها و بزرگنمایی حادثه برای گرفتن امکانات بیشتر/عدم مدیریت صحیح و بکارگیری درست منابع در زمان حادثه /عدم آمادگی ستاد بحران برای پیشگیری از خسارت های احتمالی / عدم آموزش همگانی به مردم درمورد زلزله و..../عدم آموزش همگانی /عدم برگزاری جلسات فصلی مابین سازمان ها /عدم نظارت بر ساخت و ساز/عدم جلسات دوره ای منظم به منظور بررسی مناطق آسیب پذیر و دارای گسل فعال /عدم برنامه جامع به منظور همکاری بین سازمانی در زمان حادثه /هماهنگی ضعیف نهادهای سازمان ها و ادارات با یکدیگر
	هنگام وقوع زلزله	عدم حضور به موقع برخی از رؤسای ادارات به علت غیر بومی بودن/ تاخیر در شروع عملیات امدادرسانی به علت غیر بومی بودن برخی مسئولین/عدم هماهنگی مطلوب ارگان های امدادی/عدم هماهنگی برای اسکان امن و موقت مردم/عدم تامین مکانی برای قراردادن اثاثیه آسیب دیدگان
	بعد از زلزله	سیستم ارتباطی ضعیف /غیر بومی بودن رؤسای ادارات و بوجود آمدن تاخیر در استارت عملیات امداد و نجات/تداخل برنامه ها و تداخل کاری و موازی کاری و مداخل کاری سازمان ها /به صورت دستوری و بی منطق و احساسی/عدم هماهنگی برای اسکان امن و موقت مردم عملکرد ضعیفی در ساعات اولیه

تهدیدات و چالش های اجتماعی	اشتغال	عدم فرصت های جهت اشتغال زایی با توجه به موقعیت منطقه / خشکسالی های متعدد و پوشش گیاهی و کشاورزی نامناسب/ از دست دادن شغل و خانه و زندگی بعضی از افراد درگیر /تغییر شغل
	مهاجرت و حاشیه نشینی	مهاجرت افراد زیادی به مناطق دیگر به دلیل عدم فرصت های اقتصادی مناسب/ مهاجرت از شهر زلزله زده /حاشیه نشینی/ فقر
	بزهکاری	با توجه به اسکان موقت مردم در چادر احتمال بروز برخی بزهکاری های اجتماعی مانند سرقت / افزایش جرایم به علت حضور بی رویه افراد غیر بومی در منطقه /افزایش فقر و دزدی/ازدیاد آسیب های همچون قتل -کودک آزاری -تجاوز جنسی -بعد از زلزله

وضعیت توزیع و کمک رسانی که با زیرمقولاتی از جمله: توزیع نامتوازن و کمبود امکانات امدادی مشخص است، یکی دیگر از کمبود ها و عوامل تضعیف کننده در این خصوص است. از نظر مشارکت کنندگان شماره ۱۶، ۱۳، ۲۲، ۲۱، ۱۸، ۷ مواردی از جمله " کمبود امکانات و تجهیزات/کمبود امکانات رفاهی برای زلزله زدگان، کمبود پوشاک و اقلام خوراکی/کمبود چادر" در این زمینه به چشم می خورد.

ناهماهنگی های سازمانی که با زیرمقولاتی از جمله: شرح وظایف، عدم هماهنگی و ضعف عملکردی مشخص می شود یکی دیگر از مسائلی است که از نظر مشارکت کننده شماره ۲ دارای نقاط ضعفی از جمله: "عدم اطلاع برخی سازمان های امدادی از شرح وظایف باعث شده است که در امداد رسانی سردرگمی و موازی کاری صورت گیرد" مشارکت کننده شماره ۱۷ " عدم هماهنگی اعضا باعث ایجاد تداخل عملکردی شده است. از نظر مشارکت کننده شماره ۸ " حجم بالایی تقاضای امداد رسانی و عدم تجربه کافی در نیرو های امداد رسان یکی دیگر از مسائل در این زمینه است.

ناامیدی و احساس ترس که با زیرمقولاتی از جمله: ناامیدی از آینده، مسایل روحی-روانی، درگیری های فیزیکی و مسایل اجتماعی یکی دیگر از مقولاتی است که از نظر مشارکت کننده شماره ۱۹ دارای نقاط ضعفی از جمله: "ترس از عدم بهبود و جبران آسیب های موجود آمده است. این احساس در آسیب دیدگان باعث شده است که ناامیدی از آینده در آنها شکل گیرد و آنها احساس کنند که همه چیزشان را از دست داده اند و حامی ای ندارند"

در زمینه برپایی اردوگاه اسکان اضطراری از نظر مشارکت کنندگان در پژوهش با دوچالش مواجه بوده ایم. یکی عدم استقبال از اردوگاه و دیگری عدم شناسایی و رصد دقیق محل برپایی چادرهای آسیب دیدگان است. از نظر مشارکت کننده شماره ۳ " عدم مراجعه بعضی خانواده ها به اردوگاه به دلیل ترس از سرقت اموال و گوسفندان و... باعث شد که آنها چادر های خود را در حیات خلوت خانه و یا نزدیک خانه های خودشان که به شدت آسیب دیده بود بزنند و این امر منجر به مسایل بسیاری در زمینه اسکان شده است.

در خصوص عملکرد ستاد بحران می توان به زیرمقولات عملکرد ستاد قبل از بحران، حین بحران و پس از بحران اشاره داشت. از نظر مشارکت کننده شماره ۲ "عدم زیرساختهای سیستم های ارتباطی در حد مناسب" از نظر مشارکت کننده شماره ۱۵ "عدم مدیریت صحیح و بکارگیری درست منابع در زمان حادثه از نقاط ضعف محسوب می شد"

اما علاوه بر نقاط ضعف باید از نقاط قوت هم سخن گفت. نقاط قوت در جدول زیر تشریح شده است. در خصوص حضور ارگان ها و سازمان های عضو کارگروه امداد و نجات مولفه های: حضور به موقع، هماهنگی ستادی و همکاری و مودت به عنوان زیر مقولات این مفهوم، نقاط قوت را نشان می دهند.

در خصوص عملکرد ستاد بحران مواردی از جمله: برپایی اردوگاه اسکان اضطراری، ارزیابی دقیق، استفاده از منابع و توزیع، ارائه اطلاعات، آموزش به خانواده ها و شناسایی ساختمان های نا ایمن به عنوان مقولات فرعی مشخص شده اند .

جدول ۲: آسیب شناسی (نقاط قوت) برنامه های مدیریت بحران ، مفاهیم، مقوله های فرعی و اصلی

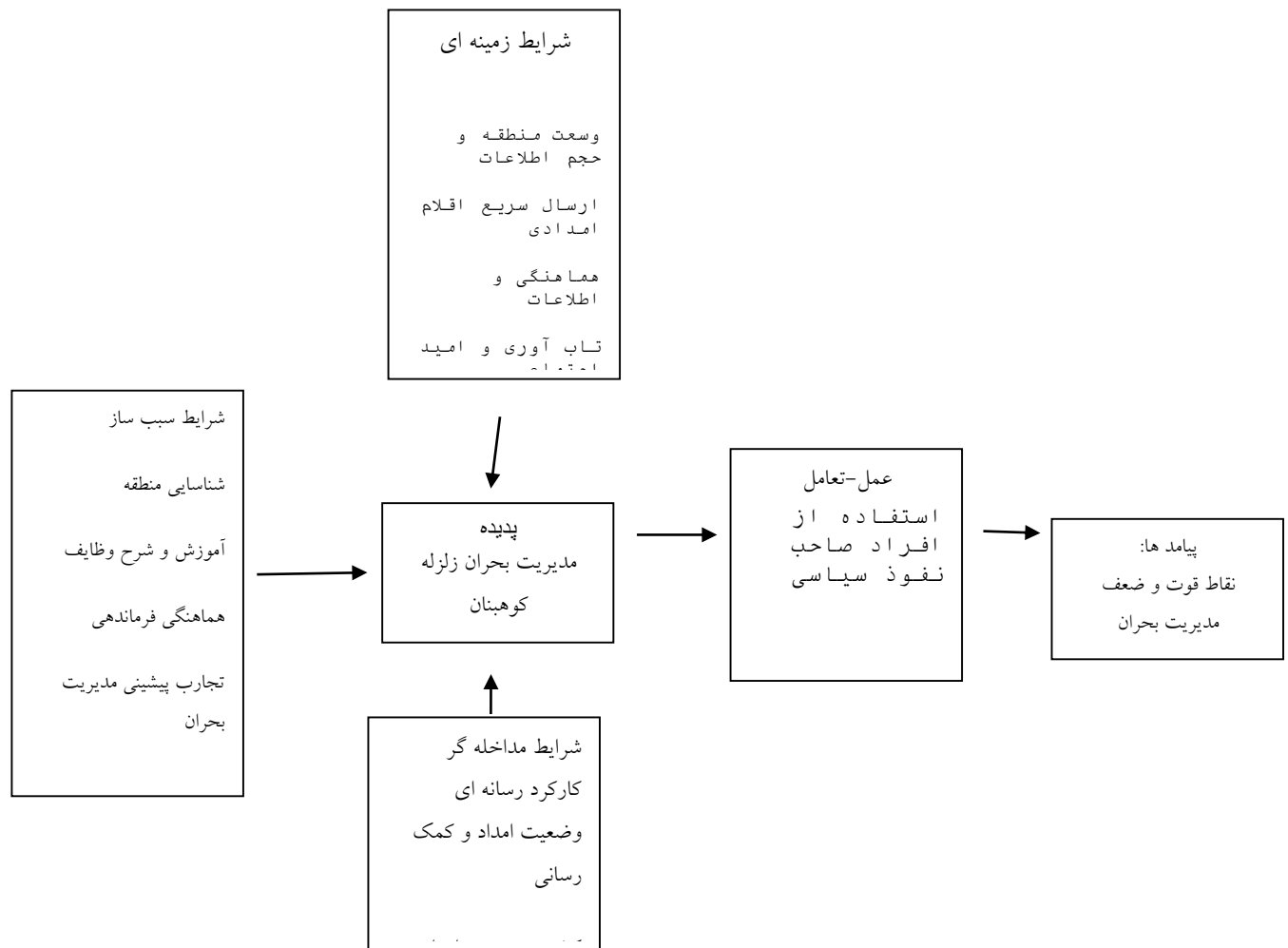
مفاهیم	مقوله فرعی	مقوله اصلی
حضور به موقع - /اعلام حضور افراد در همان ساعات ابتدایی/حضور به موقع /توزیع به موقع اقلام امدادی به آسیب دیدگان / حضور سریع تیم های ارزیاب به منطقه/داشتن انگیزه کافی/حضور سریع تیم های ارزیاب اورژانس به منطقه/ حضور به موقع و شناسایی خانوارهای آسیب پذیر	حضور به موقع	حضور ارگان ها و سازمان های عضو کارگروه امداد و نجات
	هماهنگی ستادی	
	همکاری و مودت	
عملکرد فرمانداری در خصوص باز کردن درب مکان های عمومی دارای استحکام بنا همچون سالن های ورزشی جهت اسکان مردم/ هماهنگی کارگروه ها با هم - عدم موازی کاری -مدیریت واحد/هماهنگی مطلوب تحت تاثیر مانورهای فرضی پیشین/ رعایت سلسله مراتب و هماهنگی جهت حضور در منطقه در جمعیت هلال احمر / هماهنگی با سایر ارگانها		
حس مسئولیت و همدردی با همنوع و روحیه ایثار و فداکاری همکاری و هماهنگی در کارها و مسیولیت پذیر بودن تلاشگر بودن/ تعامل و همکاری مفید و موثر		
در نظر گرفتن مکان های ایمن جهت برپایی اردوگاه با استانداردهای لازم در چندین نقطه شهر / نزدیک ترین مکان به منازل افراد متاثر از زلزله با توجه به فرهنگ منطقه - /همچنین در نظر گرفتن اسکان موقت به صورت موردی در نزدیکی منازل افراد در نقاط امن	برپایی اردوگاه اسکان اضطراری	عملکرد ستاد بحران
	ارزیابی سریع و کلی از منطقه و متناسب با آن درخواست امکانات و تجهیزات در کمترین زمان ممکن در لحظات اولیه به منطقه - ارزیابی سریع و دریافت اطلاعات از معتمدین محلی شورا ها و خانه های هلال - ارزیابی دقیق و کامل از مناطق مختلف متاثر از زلزله توسط اکیپ های مختلف از ارزیابان متخصص استانی و رصد دقیق اطلاعات جهت جلوگیری از	ارزیابی دقیق

		عدم عدالت و نارضایتی مردم -در اختیار قرار دادن تمامی امکانات و ارقام ضروری زندگی در کمترین زمان ممکن به خانوار های آسیب دیده
	استفاده از منابع و کارآمد و امکانات و تجهیزات مورد نیاز در منطقه - ، استفاده از منابع و توزیع ارقام مورد نیاز مردم غیر از اقلامی که توسط جمعیت هلال احمر در اختیار مردم قرار داده میشود(مثل آرد ،خرما - پوشاک و غیره)	
	ارائه اطلاعات	در اختیار قرار دادن اطلاعات توسط ارزیابان از کمبود ها و منازل آسیب دیده به سازمان های مربوطه/ارائه اطلاعات به منظور عدم موازی کاری
	آموزش به خانواده ها	انجام مانور های مداوم / دادن آموزش های همگانی به مردم / فرهنگ سازی مردم نسبت به این موضوع/ برگزاری جلسات مداوم در این خصوص جهت آشنایی با زلزله /انجام مانور و تقسیم کار بین ارگان های مربوطه
	شناسایی ساختمان های نا ایمن	استاندارد سازی مکان های عمومی / شناسایی ساختمان های ناایمن و سعی در برطرف کردن آن ها / انتشار اطلاعات به خانواده ها / شارژ و تقویت انبار امدادی /وآمدگی عوامل امدادی
سازمان های مردم نهاد	تعامل با سازمان های بالادستی	تعامل و همکاری مفید و موثر - -استفاده از منابع انسانی متخصص و کارآمد و امکانات و تجهیزات مورد نیاز در منطقه - هماهنگی با سایر ارگانها -،
	اطلاع دهی	در اختیار قرار دادن اطلاعات توسط ارزیابان از کمبود ها و منازل آسیب دیده به سازمان های مربوطه عدم موازی کاری/
	کمک به توزیع	توزیع ارقام مورد نیاز مردم غیر از اقلامی که توسط جمعیت هلال احمر در اختیار مردم قرار داده میشود(مثل آرد ،خرما - پوشاک و غیره)
عملکرد رسانه های اجتماعی	مصاحبه و تهیه گزارش	مصاحبه ، گزارش با مردم و مسئولین در این خصوص / ارائه بیان دغدغه های مردم
	پوشش لحظه ای	پوشش لحظه ای اطلاعات و گزارشات از منطقه حادثه / اطلاع رسانی به موقع شبکه های اجتماعی خبر رسال و رسانه های استانی
کیفیت مدیریت بحران	هنگام وقوع زلزله	حضور در منطقه لحظات اولیه زلزله / هماهنگی و همکاری اعضا ستاد بحران با همدیگر انجام وظایف محوله هر سازمان طبق چارت / برگزاری جلسات متعدد در خصوص امدادرسانی موثر/امداد رسانی به مصدومان در لحظات اولیه

	بعد از زلزله	حضور به موقع ارگانهای مربوطه / ارزیابی سریع و انتقال مصدومان در اسرع وقت / آماده سازی مکان های ایمن جهت برپایی اردوگاه / ارسال امکانات و تجهیزات در ساعت اولیه به منطقه جولوگیری از بروز شایعات و شفاف سازی از طریق رسانه / مستقر کردن سیستم ارتباطی سیار هلال احمر در منطقه
فرصت های توسعه ای	ساخت و ساز	/انجام ساخت و ساز های ایمن ، ساخت ساز و توسعه بیمارستان /ورود ستاد بازسازی مسکن و شهرسازی/رشد و توسعه شهری خصوصا مقاوم سازی و بهسازی ساختمان ها
	اعطای تسهیلات	ورود تسهیلات دولتی به شهر/ اعطای وام های روستایی بنیاد مسکن /وام های دولتی به آسیب دیدگاه
	کسب و کار	گسترش کسب و کار های جدید و وسیعتری نسبت به قبل /ایجاد اشتغال های موقت در خصوص ساخت و ساز و فرصت های محدود پیمانکاری

مقوله مرکزی:

مقوله هسته یا مرکزی را می توان به عنوان مضمون اصلی در پژوهش معرفی کرد. در تحقیق پیش رو بر مبنای فرایند تحقیق و داده های حاصله و همچنین مقولات اکتشافی در مرحله موسوم به کدگذاری گزینشی، "حضور به موقع و هماهنگ" به عنوان مقوله هسته که توان تحلیل فرایند درک و تفسیر پرسنل از نقاط قوت و ضعف برنامه های مدیریت بحران در زلزله ۲/۵ ریشتری کوهبنان را در بستر مورد مطالعه دارند در نظر گرفته شده است.

شکل ۱: الگوی پارادایمی داده بنیاد مدیریت بحران در زلزله ۵/۲ ریشتری کوهبنان

جمع بندی و نتیجه گیری

از بروز زلزله نمی توان جلوگیری نمود، اما می توان میزان تلفات و خسارات آن را کاهش داد. یکی از عوامل مهم در کاهش خطر زلزله وجود آمادگی قبلی جامعه برای برخورد با پدیده زلزله می باشد. این آمادگی برای برخورد با سانحه عبارت است از داشتن برنامه مشخص قبلی و برنامه ریزی در ایران و در سالهای اخیر، به خصوص بعد از وقوع زلزله های رودبار و بم، فعالیت های قابل توجهی در ابعاد مختلف مدیریت بحران زلزله و کاهش آسیب های آن صورت گرفته است. با این وجود، در طرح های شهری، عدم توجه جدی به موضوع مدیریت بحران و آسیب پذیری شهرها در مقابل زلزله امری مشهود به نظر می رسد. بنابراین، یکی از ضروری ترین اقدامات بکارگیری "اصول مدیریت بحران"، است. این فرایند با تکیه بر اصول مدیریت- برنامه ریزی، سازماندهی، رهبری، نظارت و هماهنگی

به عنوان مهمترین بحث در استراتژی کاهش اثرات زلزله است (کریمی و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۰). هدف اصلی در این پژوهش درک معنایی و تفسیر کارشناسان و مسئولین استان کرمان بویژه شهرستان کوهبنان از مدیریت بحران در زلزله ی ۵/۲ ریشتری شهرستان کوهبنان اذرمه ۱۳۹۶ و بررسی نقاط قوت و ضعف برنامه های بکارگرفته شده توسط این ستاد است.

اهداف فرعی را می توان بدین صورت تقسیم بندی نمود:

۱. بررسی و شناسایی عوامل سبب ساز یا علی، مداخله گر، زمینه ای موثر بر مدیریت بحران در زلزله ۵/۲ ریشتری کوهبنان

۲. بررسی راهبردها و استراتژی های بکار رفته در مدیریت بحران در زلزله ۵/۲ ریشتری کوهبنان

۳. بررسی و شناسایی پیامدهای مدیریت بحران زلزله ۵/۲ ریشتری کوهبنان

یکی از مهمترین مسائلی که پژوهش به آن پرداخته است مربوط به شرایط علی یا سبب ساز است. یکی از مهمترین شرایط سبب ساز بر مدیریت بحران در بستر مورد مطالعه، شناسایی منطقه است که با زیرمقولاتی از جمله: شناخت کافی از منطقه و فاصله محل تا مرکز مدیریت بحران مشخص شده است. از نظر مشارکت کنندگان یکی از مشکلات در این زمینه عدم شناخت صحیح مسئولین مدیریت بحران از منطقه است. به اعتقاد آنها اگر مدیران محلی و آشنا به منطقه آموزش هایی در خصوص مدیریت بحران ببینند کارایی بیشتری نسبت به مدیران خارجی خواهد داشت. آموزش و شرح وظایف که با زیرمقولاتی از جمله: آموزش نیروهای امدادی، آموزش همگانی و تعریف و شرح وظایف مشخص می شود یکی دیگر از عوامل سبب ساز از نظر مشارکت کنندگان است. آموزش نیروهای امدادی قبل از وقوع حادثه از جمله مواردی است که باید مورد توجه مسئولین قرار گیرد. همچنین مدیران ستاد بحران نیز نمی توانند بی بهره از آموزش های پیشینی در خصوص بحران باشند. از نظر مشارکت کنندگان باید شرح وظایف هر کدام از نیروها و سازمان ها در بحران مشخص باشد برای هرکدام مانور ها و تمرینات متعدد صورت گرفته باشد تا در حین بحران ناهماهنگی و موازی کاری پیش نیاید. آموزش همگانی عموم مردم در خصوص مواجهه با زلزله و دیگر حوادث طبیعی نیز باید در اولویت باشد.

هماهنگی فرماندهی که با زیرمقولاتی از جمله: رهبری و هماهنگی بین اعضای ستاد و هماهنگی عملیاتی مشخص می شود از دیگر مولفه هایی است که به عنوان عوامل سبب ساز توسط مشارکت کنندگان مشخص شده است. برگزاری جلسات متعدد و تعیین چارت عملیاتی با انجام سناریوهای مختلف از قبل، وجود مرکز پاسخ به عملیات در بحران ها / تجربه و قدرت کافی وجود مرکزیت پاسخگویی و عملیات در بحران ها در این زمینه اهمیت فراوانی

دارد. جلسه های متعدد ستاد بحران و همکاری ارگان های امدادی عملیاتی / پیدا کردن نقشه عملیاتی بر روی کاغذ/ مدیریت منسجم بحران شهرستان/مانع زدایی برنامه های اجرایی از جمله اولویت ها در این خصوص است. تجارب پیشینی مدیریت بحران که با زیرمقولاتی از جمله: مانورهای قبلی، استفاده از تجارب قبلی و تجربه اسکان مشخص می شود از جمله دیگر عوامل سبب ساز از نظر مشارکت کنندگان در پژوهش است. یکی از مواردی که باید مورد توجه بسیاری قرار گیرد تجربات در خصوص اسکان آسیب دیدگان زلزله در حوادث قبلی است. شرایط منطقه و در نظر گرفتن فضاهای خالی مناسب در چندین نقطه شهر جهت اسکان در زمان بحران /وجود تعداد زیاد چادر/ داشتن برنامه قبلی آماده سازی قبلی زمین و... اهمیت بسزایی دارد.

تعامل با تشکل های مردم نهاد که با زیرمقولاتی از جمله: هماهنگی با تشکل ها، جلب اعتماد، مدیریت کمک رسانی تشکل ها مشخص می شود یکی دیگر از عوامل سبب ساز است. در هر بحران اجتماعی و طبیعی، استفاده از مشارکت های مردمی و تشکل های مردم نهاد می تواند تا اندازه زیادی کارآمد باشد و از هزینه های احتمالی برای ستاد بحران بکاهد اما هماهنگی و تعادل با این انجمن ها و تشکل ها (سمن ها) اهمیت زیادی دارد.

شرایط زمینه ای یکی دیگر از مسائلی است که در پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است. یکی از مهمترین شرایط زمینه ای مورد اشاره مشارکت کنندگان در تحقیق وسعت منطقه و حجم اطلاعات مربوط به آن است که با زیرمقولاتی از جمله: وسعت منطقه و حجم اطلاعات از منطقه مشخص شده است. وسعت کم منطقه - وجود موانع طبیعی و شناسایی آن از قبیل کوهها/تپه ها/مناطق نا ایمن/مناطق صعب العبور/مناطق تخریب شده و غیرقابل ورود آسیب ندیدن زیرساخت ها در اثر زلزله/شرایط وقوع حادثه/ عدم دسترسی به روستاهای دور افتاده، از جمله راههای نامناسب، نبود بستر مناسب ارتباطی مهمترین مسایل در این زمینه است.

بازرسی و نظارت که با زیرمقولاتی از جمله: نظارت مالی و بازرسی برنامه ها مشخص می شود، یکی دیگر از زمینه های موثر بر مدیریت بحران از نظر مشارکت کنندگان در تحقیق است. تا زمانی که بازرسی و نظارت نباشد مدیریت بحران نمی تواند از کارایی خود مطمئن باشد. نظارت مالی بر اجناس و مبالغ ارسالی توسط مردم باید در اولویت باشد و اینکه مصارف کمک های مردمی کجاست باید در اولویت برنامه ریزان قرار گیرد تا هر سازمان درگیر مدیریت بحران است وظیفه خود را به درستی انجام دهد و به دنبال سهم گیری از ابزار و وسایل برای سازمان خود بر نیاید.

تجربیات بحران های گذشته و مدیریت بحران نشان داده است که تاب آوری و امید اجتماعی که با زیرمقولاتی از جمله: تاب آوری، احساس مسئولیت و نوع دوستی، امید بخشی به زندگی نقش مهمی به عنوان یک زمینه اجتماعی - فرهنگی بر مدیریت کارآمد بحران دارد.

شرایط مداخله گر که اشاره به شرایطی دارد که تعاملات را تسهیل یا محدود می کند و از سوی دیگر می تواند شرایط سبب ساز را تخفیف یا تغییر دهد، از نظر مشارکت کنندگان در پژوهش یکی از مهمترین شرایط مداخله گر

"کارکرد رسانه ای" است که با زیرمقولاتی از جمله: بیان دغدغه ها، درخواست مایحتاج منطقه و شفاف سازی مطرح شده است.

کارکرد رسانه ای به عنوان یک عامل مداخله گر می تواند از طریق زیرمقولاتی از جمله: بیان دغدغه های آسیب دیدگان در زلزلهفدرخواست مایحتاج منطقه از مردم و مسئولان و همچنین از طریق شفاف سازی می تواند گام بزرگی در مدیریت بحران بردارد .

وضعیت امداد و کمک رسانی که با زیرمقولاتی از جمله: وضعیت مسیر امداد، وضعیت مرکز امداد رسانی مطرح می شود می تواند به عنوان شرایط مداخله گر مطرح شود. از نظر مشارکت کنندگان وضعیت محورهای تردد و حجم آسیب به راه های ارتباطی برای کمک رسانی /وسعت تخریب های وارده/شدت تخریب/شدت کشته شدگان/تعداد کشته ها و مجروحین نقش مهمی در امداد رسانی دارد.

کیفیت مدیریت امداد و نجات که با زیرمقولاتی از جمله : دانش مدیریتی و تقسیم وظایف و نظارت در کنار وضعیت امداد و نجات به عنوان عامل مداخله گرددیگر مشخص شده است. تعیین تکلیف واحد چارت عملیاتی و تعیین محل انجام وظیفه در محل کار/مدیریت قوی درراس جمعیت هلال احمر وسازمان های بحران -ورشته تحصیلی مرتبط با حوادث برای مدیران جمعیت کشور می تواند بر کیفیت امداد رسانی تاثیر داشته باشد

راهبردها(عمل-تعامل ها) که در واقع کنش های با منظور عمدی اند که برای حل یک مساله صورت می گیرند و با صورت گرفتن آن ها پدیده شکل می گیرد، یکی دیگر از مباحثی است که در پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است. یکی از مهم ترین راهبردها یا عمل -تعامل ها در ارتباط با مدیریت بحران در زلزله ۲/۵ ریشتری کوهبنان، راهبرد نفوذ سیاسی است. که با زیرمقولاتی از جمله: پشتیبانی و حمایت، نظارت بر توزیع، نظارت بر تقاضا و استفاده از رسانه ها می باشد.

راهبرد نفوذ سیاسی با نقش سیاسیون و نمایندگان مجلس و یا شورای شهر و همچنین ائمه نماز جمعه مشخص می شوند.سیاسیون به عنوان پشتیبان و حامی و نظارت گر / پیگیری در جهت ارسال امکانات و تجهیزات بیشتر به منطقه نقش مهمی در این زمینه برعهده دارند. نظارت بر توزیع کمک رسانی /اقدام ارسال /توزیع اقلام ارسال /توضیح عادلانه/جلوگیری از توزیع بی رویه/بازرسی و نظارت بر توزیع توسط نمایندگان مجلس و سیاسیون می تواند صورت گیرد.سیاسیون می توانند از توان رسانه ای خود نیز در این زمینه استفاده کنند.

راهبرد کاهش آسیب های اجتماعی که با زیرمقولاتی از جمله: حمایت های روحی و روانی،حمایت از توزیع و اعتماد سازی مشخص می شود از دیگر راهبردهایی است که در مقابل بحران زلزله به کار برده می شود.

راهبرد استفاده از توان رسانه ای با دو زیرمقوله: جلوگیری از شایعه وآموزش و فرهنگ سازی در رسانه مشخص می شود و اقداماتی از جمله: تشکیل کارگروه های جهت پیگیری شایعات در منطقه / برگزاری جلسات با معتمدین

و شوراهای جهت جلوگیری از شایعه و نفوذ افراد سودجو/ جلوگیری از نشر دروغ و امارهای دروغین را در بر دارد.

راهبرد استفاده از توان آموزشی که با زیرمقولاتی از جمله: آموزش مقابله با زلزله (آموزش به افراد در خصوص نحوه پناهگیری در مقابل زلزله و عدم فرار/ فرهنگ سازی از طریق رسانه و آموزش های مختلف) و آموزش مقابله با شایعه (آموزش و فرهنگ سازی مردم و گروههای مذهبی در خصوص شایعه/ و راهکارهای مقابله با آن فرهنگ سازی و هوشیاری مردم در مدارس / مساجد در خصوص شایعات بعد از زلزله.) مشخص می شوند نقش مهمی در این زمینه دارند.

آخرین راهبرد را می توان راهبرد تقویت زیرساخت در مقابله با زلزله نامید که با زیر مقولات تقویت با حضور مسئولین (حضور رئیس ستاد بحران و مسئولین در منطقه در خصوص تعیین میزان خسارات)، ایمن سازی و تقویت ایمن سازی ساختمان ها / لزوم تقویت زیر ساختهای ارتباطی بر این بحران) و شناسایی مکان های ایمن (در نظر گرفتن مکان های ایمن جهت برپایی اسکان اضطراری) (از قبیل سوله های ورزشی، مساجد) را در بر می گیرد.

در پایان نقاط قوت و ضعف مدیریت بحران در زلزله کوهبنان تحت عنوان پیامدها مشخص شده است.

مهمترین نقاط ضعف مدیریت بحران بدین قرار است:

- عدم اطلاعات جامع و دقیق در خصوص افراد سکونت یافته در منطقه / نداشتن اطلاعات کافی از منطقه/ ضعف بودن سیستم ارتباطات
- ضعف بودن سیستم ارتباطات رادیویی در جمعیت هلال احمر، مشکل در برقراری ارتباط در ساعات اولیه حادثه
- / تاخیر در امداد رسانی به دلیل فاصله محل حادثه با مرکز استان /
- دخالت عوامل غیر از سازمان امداد در توزیع اقلام امدادی
- توزیع موردی اقلامی توسط خیرین که باعث موازی کاری و عدم نارضایتی مردم و بالا بردن سطح توقع آنها بیشتر در مبحث توزیع اقلام بوده
- کمبود امکانات رفاهی برای زلزله زدگان، کمبود پوشاک و اقلام خوراکی /
- عدم اطلاع برخی سازمان های امدادی از شرح وظایف
- عدم هماهنگی عالی بین ارگانهای دخیل در حوادث
- ناامیدی و احساس ترس (ترس از عدم بهبود جبران آسیب های بوجود آمده/ عدم سرپناه مناسب با توجه به سرد شدن هوا (کانکس و غیره) ترس از دست دادن مسکن و عدم تحویل منازل مسکونی/ ترس از سرقت منازل توسط سارقان)

- عدم مراجعه بعضی خانواده ها به اردوگاه به دلیل ترس از سرقت اموال و گوسفندان
- عدم امنیت منازل فرو ریخته و یا تخریب شده و سرقت اموال مردم یکی دیگر از عوامل عدم استقبال از اردوگاه است
- عدم کفایت آگاهی اولیه مردم برای رویارویی با زلزله
- عدم زیرساختهای سیستم های ارتباطی در حد مناسب
- عدم انتشار اطلاعات توسط برخی از ارگانها و بزرگنمایی حادثه برای گرفتن امکانات بیشتر

اما علاوه بر نقاط ضعف باید از نقاط قوت هم سخن گفت. مهمترین نقاط قوت ستادبحران بدین قرار است:

- ✓ حضور سریع تیم های ارزیاب اورژانس به منطقه
- ✓ اعلام حضور افراد در همان ساعات ابتدایی
- ✓ عملکرد فرمانداری در خصوص باز کردن درب مکان های عمومی دارای استحکام بنا همچون سالن های ورزشی جهت اسکان مردم
- ✓ حس مسئولیت و همدردی با همنوع و روحیه ایثار و فداکاری همکاری و هماهنگی در کارها و مسیولیت پذیر بودن تلاشگر بودن / تعامل و همکاری مفید و موثر بین امدادگران
- ✓ در نظر گرفتن مکان های ایمن جهت برپایی اردوگاه با استانداردهای لازم در چندین نقطه شهر
- ✓ در اختیار قرار دادن اطلاعات توسط ارزیابان از کمبود ها و منازل آسیب دیده به سازمان های مربوطه
- ✓ ارزیابی سریع و کلی از منطقه و متناسب با آن درخواست امکانات و تجهیزات در کمترین زمان ممکن در لحظات اولیه به منطقه
- ✓ مصاحبه ، گزارش با مردم و مسئولین در این خصوص / ارائه بیان دغدغه های مردم
- ✓ ارزیابی سریع و انتقال مصدومان در اسرع وقت

منابع

۱. اکبری، حسین؛ صفری، سعید. (۱۳۹۷)، مطالعه بسترهای اجتماعی ابتلا به اچ آی وی/ایدز با استفاده از استراتژی نظریه زمینه ای. مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد. ۱۵(۲): ۱۰۵-۱۳۲.
۲. جلیلیان مریم، صیدی محمدسجاد، گل محمدیان محسن. (۱۳۹۹) شناسایی شاخص های مدرسه کارآمد پس از زلزله: یک پژوهش کیفی از زلزله سرپل ذهاب. پژوهش های مشاوره. ۱۹ (۷۴): ۱۸۱-۱۶۶

۳. حسین زاده، مهناز، احمدی، علی، و صمدی فروشانی، مرضیه. (۱۴۰۰). توسعه مدل پویای مدیریت بحران زلزله در تهران با استفاده از رویکرد پویایی شناسی سیستم (SD). مخاطرات محیط طبیعی، ۱۰(۲۷)، ۶۷-۹۰. <https://sid.ir/paper/412246/fa>. SID.
۴. حیدری ساربان، وکیل، مجنون توتاخانه، علی نقابی، محبوبه. (۱۳۹۵). بررسی و ارزیابی تأثیر الگوهای اسکان مجدد بر تغییرات سرمایه‌های اجتماعی در روستاهای زلزله‌زده مطالعه‌ی موردی: روستاهای زلزله‌زده شهرستان ورزقان. نشریه جغرافیا و توسعه ۱۴(۴۳)، 51-70. doi: 10.22111/gdij.2016.2478
۵. حیدری، محمد؛ قاسمی، وحید؛ رنانی، محسن؛ ایمان، محمد تقی. (۱۳۹۸). ارائه الگوی پارادایمی فرهنگ مالیاتی نزد مؤدیان مالیاتی شهر اصفهان (پژوهشی کیفی در حوزه جامعه‌شناسی اقتصادی). دوفصلنامه پژوهش‌های جامعه‌شناسی معاصر، ۸(۱۵)، ۱-۳۵
۶. سلیمی، مینو، نادری، احمد. (۱۳۹۹). مطالعه تجربه زیسته زنان سرپل‌ذهاب در زلزله. فصلنامه علوم اجتماعی ۲۷(۸۸)، 217-251. doi: 10.22054/qjss.2020.44907.2134
۷. شیرزاد، هادی، فرنوش، غلامرضا، عباسی فرج زاده، محسن، و حسینی ذیجود، سیدرضا. (۱۳۹۹). نقش نیروهای نظامی و انتظامی در مدیریت بحران ناشی از شیوع بیماری کووید-۱۹ در ایران و جهان. طب انتظامی، ۹(۲)، ۶۳-۷۰. <https://sid.ir/paper/967192/fa>. SID.
۸. کاوسی، فرهاد و صابری، عظیم و رنگرن، کاظم و حسین زاده، مریم. (۱۳۹۷). تحلیل درجه خطرپذیری مناطق شهری به منظور مدیریت بحران پس از زلزله با استفاده از روش FAHP در GIS مطالعه موردی: منطقه یک اهواز. <https://civilica.com/doc/886370>
۹. کریمی کردآبادی، مرتضی، نجفی، اسماعیل. (۱۳۹۴). ارزیابی خطر زلزله با استفاده مدل ترکیبی-AHP FUZZY در امنیت شهری (مطالعه موردی: منطقه یک کلان‌شهر تهران). فصلنامه علمی و پژوهشی پژوهش و برنامه ریزی شهری، ۶(۲۰)، ۱۷-۳۴
۱۰. موسوی، سیدخلف، سیدنقوی، میرعلی، خاشعی، وحید، و محمدی، سارا. (۱۳۹۹). ارائه الگوی مدیریت بحران در استان خوزستان با تأکید بر بحران‌های زیست محیطی. مجله دانشگاه علوم پزشکی قم، ۱۴(۱۲)، ۵۲-۶۰.
۱۱. نظم فر، حسین، و عشقی چهاربرج، علی. (۱۳۹۵). ارزیابی آسیب‌پذیری شبکه‌ی معابر شهری در برابر زلزله‌های احتمالی (مطالعه‌ی موردی: منطقه‌ی ۳ شهرداری تهران). مدیریت بحران، ۵(۹)، ۴۹-۶۱. <https://sid.ir/paper/226004/fa>. SID.
۱۲. والی زاده، سودابه، و پروری، علی. (۱۴۰۰). ارائه یک مدل مدیریت بحران برای طراحی ابنیه امدادی بر اساس BIM و روش AHP. مهندسی سازه و ساخت، ۸(۳)، ۲۳۴-۲۵۰. SID. <https://sid.ir/paper/390715/fa>

13. Almond, G. A, & Verba, S (2019) The civic culture: Political attitudes and democracy in five nations. Princeton University Press
14. Blistanova, M., Katalinic, B., Kiss, I., & Wessely, E. (2014). Data preparation for logistic modeling of flood crisis management. *Procedia Engineering*, 69, 1529–1533. <https://doi.org/10.1016/j.proeng.2014.03.151>
15. Jasionowski, A. (2011). Decision support for ship flooding crisis management. *Ocean Engineering*, 38(14–15), 1568–1581. <https://doi.org/10.1016/j.oceaneng.2011.06.002>
16. Li, W., Feng, T., Timmermans, H. J., Li, Z., Zhang, M., & Li, B. (2020). Analysis of citizens' motivation and participation intention in urban planning. *Cities*, 106, 102921. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2020.102921>
17. Wiśniewski, B. M. (2020). The formation of a pluralistic society and its impact on climate change – implementation of the lifelong learning concept. *Oceanologia*, 62(4), 588–592. <https://doi.org/10.1016/j.oceano.2020.03.009>